XXXI.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEJ SZKOŁY REALNEJ

W TARNOPOLU

za rok szkolny 1906/7.

W TARNOPOLU.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

„DRUKARNIA PODOLSKA“ JÓZEFA STEPKA.
1907.

XXXI.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEJ SZKOŁY REALNEJ

W TARNOPOLU

za rok szkolny 1906/7.

W TARNOPOLU.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

„DRUKARNIA PODOLSKA“ JÓZEFA STEPKA.
1907.

Treść:

O reakcyi Schönbeina — van Deena

napisał Dr. A. Bolland.

W bieżącym roku mija lat 50 od chwili, w której po raz pierwszy drukiem ogłoszono wykrycie gwajakowej reakcyi krwi. Jakkolwiek w międzyczasie opublikowano bardzo wiele prac o tej reakcyi, mimo to pozostała ona dotychczas z wielu stron niedostatecznie wyświetlona. Niech mi tedy wolno będzie na tem miejscu podać krótką jej monografię, która ułatwi badaczowi, przystępującemu do studyum tej reakcyi, zaznajomienie się z dzisiejszym stanem wiedzy o niej.

Pierwszym, który ją zauważył, był *Schönbein*; donosi on[1]), że żywica gwajakowa świeżo rozpuszczona w alkoholu, a więc „tynktura gwajakowa“, niebieszczeje pod wpływem zozonizowanego tlenu lub nadtlenków metalicznych, przyczem ma się wytwarzać żywica, zawierająca tlen. Spodziewać się należało, że taką samą reakcyę wywoła z tynkturą gwajakową i woda utleniona, olejek terpentynowy i inne zozonizowane materye; tymczasem mieszanina tynktury gwajakowej i wody utlenionej lub zozonizowanego olejku terpentynowego nie daje zniebieszczenia; występuje ono jednakże, jeśli równocześnie znajdować się będą w powyższych mieszaninach czerwone ciałka krwi. Tak samo jak krew, mają się zachowywać i inne ciała n. p. kazeina. Już w pracy Schönbeina znajduje się wzmianka, że przez gotowanie krew nie zatraca zdolności wywoływania reakcyi gwajakowej.

Gwajakowa reakcya krwi, o której Schönbein wspomniał tylko przygodnie, została polecona z całym naciskiem dla celów analizy jakościowej dopiero w roku 1863 przez hollenderskiego lekarza *van Deena*[2]). Jakkolwiek tedy właściwym jej wynalazcą był Schönbein, to praca van Deena była dla jej rozpowszechnienia tak doniosłą, iż oddtąd nosi ona nazwę reakcyi Schönbeina — van Deena. Rozpowszechnienie jej i zainteresowanie się nią było wynikiem możności zastosowania jej jako bardzo czułej reakcyi na krew w analizie sądowej i klinicznej — fakt, na który zwrócił uwagę właśnie van Deen.

Wykazał on, że reakcya wypada dodatnio nawet z krwią bardzo starą i bardzo rozcieńczoną, z krwią, na którą przez dłuższy czas oddziaływał alkohol i lodowy kwas octowy. Zauważył on już jednak, że reakcyę tę dają oprócz krwi i inne związki, mianowicie związki żelaza.

W tym samym roku zajmował się tą reakcyą *Liman*[3]). Potwierdza on dotychczasowe wyniki badań i dodaje, że otrzymał reakcyę gwajakową przy pomocy następujących ciał nieorganicznych: chlorku, octanu i cytrynianu że-

[1]) Berichte der math.-phys. Classe der bayr. Akademie der Wissens. 1857.

[2]) T. v. Deen: Tinctura Guaiaci u. ein Ozontiager als Reagens auf sehr kleine Blutmengen (Archiv f. d. holl. Beitr. z. Naturw. u. Heilkunde Utrecht 1861—4).

[3]) Neue Versuche zur Erkennung von Blutflecken und zur Prüfung von van Deens Blutprobe. Vierteljahrschrift für gerichtliche Medizin 1863 XXIV.

laza, rdzy i rdzawych plam (z bielizny). Rdzawe plamy na płótnie odróżnia Liman od plam krwawych na podstawie tej własności plam krwawych, że nie rozpuszczają się one w kwasie solnym i nie dają z kwasem solnym i żelazocyankiem potasowym niebieskiego zabarwienia. Zastósowanie gwajakowej reakcyi do wykrycia plam krwi na zardzewiałych przedmiotach uważa Liman za niedopuszczalne. Czułość reakcyi 1 : 6000.

Badając wpływ ciał organicznych na reakcyę gwajakową, przekonał się Liman, że nie daje jej białko, żółć, normalny mocz, wełna, bawełna i rozmaite soki owocowe, natomiast otrzymał ją przy pomocy kazeiny, gumy arabskiej i w. i. Zauważył, że reakcyi otrzymać nie można przez zmieszanie tynktury gwajakowej z olejkiem terpentynowym bez krwi, ani przez zmieszanie tynktury z krwią bez olejku; jeśli się jednakże poleje zwykłą bibułę do sączenia tynkturą i olejkiem, to można po pewnym czasie dostrzedz zielonawo-niebieskie zabarwienie. Z tego i tym podobnych powodów doradza Liman wielką ostrożność przy badaniu tą metodą plam podejrzanych o krew, w każdym zaś razie poleca przeprowadzenie reakcyi gwajakowej z częścią materyału niepodejrzanego.

W odniesieniu do odczynników zauważył on pierwszy, że tynktura gwajakowa po krótkim czasie traci zdolność reagowania; należy bezpośrednio przed użyciem świeżo sporządzić taką tynkturę, biorąc najlepiej środkowy kawałek żywicy. Co się tyczy olejku terpentynowego, to jest on zdaniem Limana dopiero wtedy dostatecznie zozonizowany, jeśli odbarwia rozcieńczony roztwór indyga.

W tym samym roku zajmował się reakcyą gwajakową *Schmidt*[4]); wyraża on przekonanie, że hematyna jest materyą czynną przy reakcyi gwajakowej, donosi także, że krew sama przez się może zozonizować powietrze i wskutek tego dawać z tynkturą reakcyę bez dodatku olejku.

W r. 1867. powrócił *Schönbein*[5]) do studyum nad tą reakcyą; zauważył on, że kwasy mineralne przeszkadzają wytworzeniu się reakcyi i przypisuje obecności białka zdolność wywoływania reakcyi przez najrozmaitsze ciała pochodzenia roślinnego. Podobnie *i Klebs*[6]) przypuszcza, że reakcyę gwajakową wywołuje substancya białkowata.

Taylor[7]) myślał, że na reakcyę wywiera wpływ także porządek, w jakim powyższe płyny się miesza; uważa on za błędne, by mieszać tynkturę z olejkiem terpentynowym, a następnie dodawać roztworu krwi, lecz wyraźnie poleca, by tynkturę zmieszać nasamprzód z roztworem krwi, a następnie dodać olejku terpentynowego, względnie wody utlenionej.

Wr. 1872. zajmował się gwajakową próbą *Falk*[8]); rozpuszcza on żywicę gwajakową w 80%-owym alkoholu w stosunku 1 : 6 i zanurza w ten roztwór skrawki bibuły; skoro alkohol wyparował, skrapia owe skrawki roztworem krwi i wydawało mu się, iż bez olejku terpentynowego otrzymywał reakcyę gwajakową.

Warvinesky[9]) podaje w r. 1873. jako czułość reakcyi 1 : 5000.

Almen[10]), który poleca użycie reakcyi gwajakowej dla wykazania krwi w moczu, poleca mieszać ze sobą płyny w tym samym porządku, co Taylor.

[4]) Centralblatt für gerichtliche Medizin 1863 XXIV.
[5]) Journal f. prakt. Chemie Bd. 102 i 105.
[6]) Centrallblatt f. d. med. Wissenschaft 1868.
[7]) Vierteljahrschrift für ger. Med. 1871 Ref.
[8]) Berliner klinische Wochenschrift 1872 Ref.
[9]) Virchow-Hirsch 1873
[10]) Zeits. f. anal. Chemie 1874

Hünefeld[11]) poświęcił tej reakcyi obszerną broszurę. Ponieważ wydaje mu się, iż usunął powody niepewności, uważa on reakcyę tę za nadzwyczajnie czułą i pewną, pewniejszą i czulszą, aniżeli reakcya Teichmana i spektralna.

Ulepszenia Hünefelda tyczą się przedewszystkiem odczynników. Tynkturę gwajakową sporządza z żywicy sproszkowanej i wysuszonej, a otrzymany roztwór przechowuje w szczelnie zamkniętej ciemnej flaszce; nie zmienia on się w takiem przechowaniu bardzo długo. Zamiast olejku terpentynowego używa Hünefeld mieszaniny 1 części czystego, przedestylowanego olejku terpentynowego, 1 części chloroformu, 1 części alkoholu etylowego, $^{1}/_{10}$ części kwasu octowego i takiej ilości wody destylowanej, by roztwór pozostał przeźroczysty. Mieszanina tych płynów nosi nazwę likworu Hünefelda.

Porządek w jakim płyny się miesza, ma być zdaniem Hünefelda obojętny. Ze związków nieorganicznych, które dały Hünefeldowi dodatnią reakcyę gwajakową, wyliczyć należy: siarczan żelazawy, azotan miedziowy, siarczan miedziowy, chlorek złotowo-sodowy, nadmanganian potasowy, tlenek i dwutlenek manganu, chromian potasowy, chlorek chromowy i cynkowy (ostatnie trzy sole dają słabą reakcyę). Reakcyi natomiast nie dają sole ołowiu, kobaltu, niklu, bizmutu, rtęci, palladu, platyny, manganowe, żelazowe, wodorotlenek glinowy, jakoteż cały szereg farb organicznych.

Reakcyi przeszkadzają kwasy: siarkowy, solny, azotowy, fosforowy, arsenawy, stężone ługi, kwas pruski, cyanek potasowy, siarczek wapniowy i amonowy, chlorek cynowy. Po zobojętnieniu można wywołać reakcyę gwajakową, jednakże w słabszym stopniu. Reakcyi gwajakowej nie przeszkadza chloroform, octan cynkowy, kwas garbnikowy, pyłek cynkowy; kwas octowy wpływa dodatnio na reakcyę.

Dłużej zatrzymuje się Hünefeld przy omówieniu tej ewentualności, która zachodzi, gdy obok krwi znajdują się związki żelaza; znaleźć się one mogą łatwo, ilekroć wytrawia się plamę krwi na żelazie lub rdzy przy pomocy gorącej mieszaniny kwasu octowego i alkoholu. Używając do wytrawienia ługu alkalicznego, nie wyklucza się w zupełności soli żelaza; jeśli bowiem sole żelaza wejdą w związek z jakiemś ciałem organicznem, to ług alkaliczny nie zdoła ich wytrącić całkowicie. Oprócz żelaza mogą tu również sprowadzić dwuznaczności sole miedzi. Celem usunięcia owych niepewności postępuje Hünefeld w sposób następujący: wytrawia on plamę krwi amoniakiem, dodaje siarczku amonowego i przesącza; na sączku zostaną siarczki żelaza, względnie miedzi, podczas gdy do przesączu przejdzie roztwór krwi; roztwór ten nie da gwajakowej reakcyi z powodu obecności siarczku amonowego; skoro jednak odparuje się go na łaźni wodnej, reakcya wystąpi.

W rok później zajmował się obszerniej tą reakcyą Fahrner[12]). Potwierdza on w zupełności rezultaty Hünefelda i pochwala sposób sporządzania odczynników; Falka modyfikacyę uważa za niedopuszczalną, jakkolwiek przyznaje, że pod wpływem powietrza i słońca może dać tynktura gwajakowa rozpostarta na bibule dodatnią reakcyę gwajakową z olejkiem terpentynowym bez pomocy krwi.

Skrawek bibuły, napojony tynkturą gwajakową i likworem Hünefelda dawał Fahnerowi reakcyę, jeśli przepuszczał przezeń prąd elektryczny.

---

[11]) Die Blutproben vor Gericht 1875.

[12]) Über den Nachweis von Blut vermittels der Guajakprobe. Inaug. Diss. 1876.

Następnie wylicza Fahrner ciała, które bądźto przyspieszają, bądźto niweczą reakcyę. Przytacza on rzeczy znane z prac poprzedników, z nowych szczegółów podaje, iż alkohol i eter nie szkodzą reakcyi, że czyste srebro i żelazo, minia, cynober, siarczan manganu, żelazo-i żelazi cyanek potasu, chlorek miedziowy i rtęciowy, jodek rtęciowy i cały szereg ciał organicznych nie daje reakcyi, natomiast otrzymać ją można przy pomocy metalicznej miedzi i mleczanu żelaza. Pochwala on sposób dzielenia krwi od soli żelaza i miedzi przy pomocy siarczku amonowego w myśl wniosku Hünefelda.

Vitali[13]) podaje w swej pracy z r. 1880 czułość reakcyi w stosunku 1 : 100.000,000.000; czułość reakcyi wzmaga się przez podgrzanie. Przyznaje on, że prócz krwi daje reakcyę gwajakową cały szereg innych ciał; ciał takich niema w normalnym moczu; zakwaszony, zgniły mocz daje reakcyę gwajakową z tynkturą samą, bez dodatku olejku. Także i ropa daje bez olejku dodatnią reakcyę gwajakową[14]). Aby ją oddzielić od krwi wprowadza Vitali przesączanie moczu; sam jednakże w ścisłość oddzielenia nie wierzy.

Brücke[15]) odróżnia działanie ropy od działania krwi na podstawie tej własności, że po zagotowaniu ropy nie reaguje ona z tynkturą, podczas gdy krew wcale nic na tem nie cierpi; uważa on reakcyę hemoglobiny, jako reakcyę związku żelaza.

Kowalewski[16]) zajmuje się gwajakową reakcyą mleka; zbija on zapatrywanie, jakoby mleko reagowało z tynkturą gwajakową bez dodatku olejku terpentynowego; podaje natomiast, że z olejkiem i z tynkturą daje mleko reakcyę tak wybitną jak krew. Jako substancyę czynną uważa on w mleku nie kazeinę, lecz albuminę i globulinę.

Schuster[17]) nie zgadza się na to, by reakcyę przeprowadzać ze substancyą na sączku, na którym ją zbierano; w skutek tego bowiem styka się olejek i tynktura w zbyt cienkiej warstwie z powietrzem, i można się dopatrzeć reakcyi tam, gdzie jej niema.

Następnie przemawia przeciw ogrzewaniu mieszaniny (propozycya Vitaliego) i przeciw zbyt długiemu czekaniu na wystąpienie reakcyi twierdząc, że przy tego rodzaju postępowaniu można ją wywołać, choć krwi w roztworze nie było. Radzi, by przed użyciem odczynników do reakcyi przeprowadzić doświadczenie z samymi odczynnikami, które częstokroć i bez krwi dają reakcyę. Odczynniki radzi dodawać kroplami w następującym porządku: badany roztwór, tynktura, olejek. Czas oczekiwania ogranicza do $1^1/_2$ minuty; granica czułości 1 : 25000. Podaje dalej, że w kilku wypadkach ropa gotowana dawała także reakcyę gwajakową, co osłabia modyfikacyę Brückego; mleko nie dawało nigdy po gotowaniu reakcyi. Substancyami czynnemi są w mleku ciała białkowate (i albuminy i globuliny), podczas gdy tłuszcz i kazeina reakcyi nie wywołują. Następnie wylicza długi szereg ciał nieorganicznych i organicznych, które dają reakcyę gwajakową.

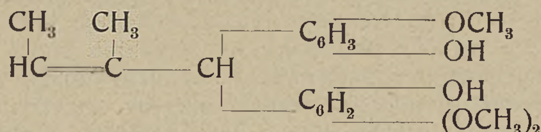
Starając się zastosować reakcyę gwajakową do wykazania krwi w plwocinach, zawartości żołądka, kale i moczu, dochodzi Schuster do wniosku, że w tych wypadkach nie można dodatniej reakcyi przypisać jedynie krwi i z tego powodu nie można tej reakcyi użyć do powyższych celów. Po kilku uwagach, które nazywa kwestyami teoretycznemi, podaje jako wynik swej

---

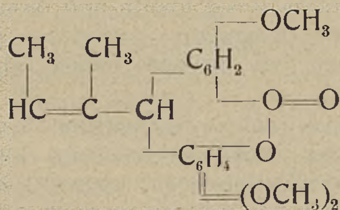
[13]) Chem. Jahresberichte 1880
[14]) Chem. Centralblatt 1887
[15]) Sitzungsberichte d. Wiener Akademie 1889
[16]) Centralblatt f. d. med. Wissens. 1890
[17]) Die Guajak Blutreaktion und ihre klinische Brauchbarkeit. Inaug. Diss. 1890

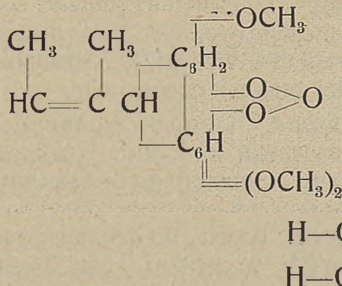
pracy to, że ujemny wynik gwajakowej reakcyi dowodzi nieobecności krwi, podczas gdy dodatni wynik nie dowodzi jej obecności.

O błękicie gwajakowym i jego powstaniu z jednego ze składników żywicy gwajakowej pisali *Doebner i Lücker* [18]). W jednej ze swych prac podają oni historyę badań nad żywicą gwajakową i jej użytecznością; podając analizę żywicy handlowej, podają dokładnie metody, przy pomocy których można z tej żywicy otrzymać 3 rozmaite kwasy, a mianowicie kwas gwajakowy $C_{20} H_{24} O_4$ (jednozasadowy), kwas gwajakonowy $C_{20} H_{24} O_5$ (dwuzasadowy) i kwas gwajacynowy $C_{21} H_{22} O_7$ (?) (trójzasadowy) i podają próby syntezy powyższych kwasów przez kondenzacyę aldehydu tyglinowego z gwajakolem i kresolem. Doebner uważa w żywicy gwajakowej jako substancyę czynną jedynie kwas gwajakonowy i poleca, by zamiast roztworu żywicy użyć do reakcyi gwajakowej roztworu 1 części kwasu gwajakonowego w 200 częściach alkoholu i 200 częściach wody. Dla samego kwasu gwajakonowego przyjmuje on wzór strukturowy

i omawia dokładnie tworzenie się błękitu gwajakowego. Ilościowo otrzymywał on ów błękit, wlewając 100 cm³ 1%-owego alkoholowego roztworu kwasu gwajakonowego do 300 cm³ wody, zawierającej 1 gr. chlorku żelazowego. Wydzielają się podówczas błękitne kłaczki, które się przemywa zimną wodą i oszusza w próżni zdala od światła ponad chlorkiem wapniowym. W ten sposób otrzymuje się jasno błękitny proszek, który się oczyszcza przy pomocy benzolu. Jest to czysty błękit gwajakowy o wzorze $C_{20} H_{20} O_6$, który powstał z kwasu gwajakonowego w myśl równania $C_{20} H_{24} O_5 + O_3 = C_{20} H_{20} O_6 + 2 H_2O$. Dla błękitu gwajakowego podaje Doebner dwojakie wzory strukturowe,

przyczem zwraca uwagę na analogię do wzoru strukturowego wody utlenionej

Wszystkie substancye, przy pomocy których otrzymać można błękit gwajakowy, mieści Doebner w następujących klasach:

1. Bezpośrednie lub pośrednie środki utleniające, np. nadmanganian potasowy, dwutlenek ołowiu i manganu, woda chlorowa, bromowa itp.

2. Ozon albo tlen obok ciał, które tlen ozonizują. Jako takie uważa on 1) sole miedzi wobec kwasu pruskiego; kwas pruski zastąpić można cyankien metylowym, jego homologami, rodankami i t. p.

2) najrozmaitsze fermenty roślinne i zwierzęce.

---

[18]) Arch. d. Pharm. 1896

3) zozonizowany olejek terpentynowy w obec barwika krwi lub pewnych fermentów roślinnych i zwierzęcych.

4) woda utleniona w obec siarczanu żelazawego, barwika krwi lub powyższych fermentów.

Wreszcie tłómaczy Doebner powód odbarwiania się błękitu gwajakowego po krótkim czasie w dwojaki sposób: albo błękit zostaje odbarwiony wskutek utlenienia, albo wskutek odtlenienia; w drugim wypadku można mu przywrócić pierwotną barwę przy pomocy środków utleniających; w wypadku pierwszym nie udaje się to. Gdy błękit ogrzejemy do 100°, odbarwia się on i wydziela tlen; po dodaniu chlorku żelazowego wraca pierwotna barwa.

Vitali[19]) sądzi, że spermina leukocytów (a więc nie hemoglobina) jest tą substancyą, która we krwi działa czynnie na tynkturę gwajakową; spermina ma bowiem działać pośrednio jako ferment utleniający i znajduje się we wszystkich leukocytach. Zozonizowany olejek terpentynowy przyspiesza tylko reakcyę, którą zdaniem autora wywołuje krew sama i bez olejku, jednakże bardzo powoli; przyspieszenie działania przez dodatek olejku jest wynikiem wzajemnego oddziaływania zozonizowanego olejku na leukocyty i jest podobnem do przyspieszenia, jakie się otrzymuje przy wywiązywaniu tlenu z chloranu potasowego przez dodatek dwutlenku manganu. Substancye inne, jak mleko, ślina itp. wywoływać mają reakcyę gwajakową również z powodu obecności leukocytów.

Breteau [20]) zapatruje się bardzo sceptycznie na gwajakową reakcyę krwi a to przedewszystkiem z powodu następujących niejasności, z których nie umie sobie zdać sprawy: miał on otrzymywać reakcyę gwajakową, ilekroć mieszaninę równych objętości tynktury i olejku skłócał z wodą; nigdy jej natomiast nie otrzymywał, gdy tynkturę rozcieńczał wodą, a gdy do tego roztworu dolał olejku; miał on także widzieć dodatnią reakcyę gwajakową wywoływaną czasami przez alkohol, benzol i eter; czasami zawodziła ta reakcya. Dziwnem wydaje mu się wreszcie, za kawałek porcelany przepojony tynkturą i rzucony do zlewki, w której znajdował się fosfor pod wodą, reakcyi gwajakowej nie daje, podczas gdy przy zastąpieniu porcelany papierem, reakcya występuje. Breteau przypuszcza tedy, że sam papier odgrywa przy tej reakcyi pewną rolę.

Schaer [21]) podaje odmienną modyfikacyę reakcyi Schönbeina van Deena; wytrawia on plamę podejrzaną o krew wodą, zakwaszoną kwasem octowym, a następnie dodaje tyle 1%-owego alkoholowego roztworu żywicy gwajakowej, by otrzymać mleczną wydzielinę żywicy, z którą zarazem wydziela się barwik krwi. Wydzielinę ową odsącza Schaer i suszy ponad kwasem siarkowym w próżni i w miejscu ciemnem; osuszoną grudkę kładzie na miseczkę porcelanową, zwilża alkoholem i polewa wodą utlenioną lub likworem Hünefelda; gdy w grudce znajdował się ślad krwi, reakcya dodatnia wystąpi.

Prócz tej podał Schaer inną jeszcze modyfikacyę swej metody: Podejrzaną plamę zwilża on stężonym kwasem octowym i wytrawia 70%-owym roztworem wodnika chloralu, zawierającym 1% tynktury gwajakowej; skoro do tego roztworu wlewa ostrożnie wodę utlenioną, wytwarza się w miejscu zetknięcia charakterystyczny pierścień niebieski.

---

[19]) Boll. Chim. Farm. 36 Ref.
[20]) Arch. d. Pharm. 1898
[21]) Arch. d. Pharm. 1900

Następnie omawia Schaer sposoby wykluczenia dwuznaczności reakcyi Organiczne substancye, zachowujące się w tej reakcyi tak jak krew, a więc powodujące gwajakową reakcyę po dodaniu olejku do tynktury, tracą zdolność wywoływania tej reakcyi po ogrzaniu do 100°, czem się różnią od krwi, która mimo ogrzania do tej temperatury wywołuje reakcyę gwajakową. Nieorganiczne związki natomiast wywołują reakcyę gwajakową już z samą tynkturą jeszcze przed dodaniem olejku i tem różnią się od krwi. Schaer pierwszy zwraca jednakże uwagę na to, że nie wszystkie związki nieorganiczne tak się zachowują; są bowiem takie związki żelazawe, które — podobnie jak krew — z tynkturą samą nie reagują, lecz dopiero po dodaniu olejku terpentynowego. Takie związki — zdaniem Schaera — przejść mogą w przesączony roztwór przy wytrawianiu podejrzanych plam na rdzy i znaleźć się w nim mogą nawet wtedy, gdy do roztworu nie dostał się ani wodorotlenek żelazowy, ani żadna zasadowa sól żelazowa. Wreszcie zachęca on do pracy nad usunięciem tej dwuznaczności i do studyum, jak zachowują się te rdzawe plamy, które pozostały po krwi na kamieniu, glinie i chropowatych powierzchniach metalicznych po rozkładzie substancyi organicznej.

Tenże sam autor w pracy późniejsiej o aloinowej reakcyi krwi[21]) przeprowadzając w wielu mijscach analogię miedzy gwajakową i aloinową reakcyą krwi, wykazuje użyteczność obu tych reakcyi.

W r. 1900 omawia *Vitali*[22]) kwestyę oznaczania krwi na rdzy, doradzając, by wytrawiać podejrzaną plamę amoniakiem.

Siefert[23]) proponuje, by krew na rdzy wytrawiać ogrzanym alkoholem i kwasem siarkowym a następnie wytrącić metale wodorotlenkiem potasowym. Przeciw tej modyfikacyi występuje *Schulz*[24]).

Z r. 1902 datuje się ostatnia modyfikacya reakcyi Schönbeina van Deena, podana przez *Vitaliego*[25]). Poleca on ogrzanie wyciągu zmieszanego z tynkturą gwajakową do 40-50°, a skoro żadnej reakcyi niema, należy dodać olejku terpentynowego; reakcyę, która teraz wystąpi, kładzie jedynie na karb krwi.

Kilka uwag, tyczących się wykonania swojej modyfikacyi reakcyi gwajakowej, podaje *Schaer*[26]) w r. 1902.

Reakcyę gwajakową w zastosowaniu z celów klinicznych a także sądowych opracowywał *Rossel*[27]).

Praca Hösslina odnosząca się do oznaczania organicznych wiązków żelaza obok nieorganicznych w kale, spowodowała Rossla do przeprowadzenia prób, stworzenia metody, przy pomocy której możnaby całkiem pewnie oznaczyć jakościowo krew w kale; poleca on następujące przeprowadzenie badania:

Substancyę suszy się na łaźni wodnej w porcelanowej parowniczce a po sproszkowaniu odtłuszcza się eterem w Sohletowskim aparacie. Odtłuszczoną masę wytrawia się lodowym kwasem octowym i skłóca z eterem. Z takim roztworem przeprowadza Rossel reakcyę gwajakową. W dalszym ciągu rozprawy zajmuje się Rossel czułością tej modyfikacyi.

Dla celów analizy sądowej podaje Rossel następujący tok pracy, by otrzymać rezultat pewny nawet wtedy, gdy w tem samem licu znajdują się związki żelaza, azotyny itp. a mianowicie:

---

[22]) Boll. Chim. Farm. 39. Ref.
[23]) Centralblatt 1901
[24]) Vrtljsch. f. ger. Med. u öffentl. Sanitätswesen 22 Ref.
[25]) Boll. Chim. Farm. 41 Ref.
[26]) Zeits. f. anal. Chemie 1902
[27]) Deutsches Archis f. klinische Medizin 1903

Jeśli substancye, na których podejrzane plamy krwi się znajdują, działają kwaśno lub zasadowo, to należy je nasamprzód zobojętnić. Po osuszeniu i sproszkowaniu, po odtłuszczeniu w aparacie Sohleta przy pomocy eteru, wytrawia się substancye lodowym kwasem octowym i podwójną objętością eterowego roztworu 70%-owego wodnika chloralu i skłóca się silnie. Wskutek tego przechodzi barwik krwi prawie zupełnie w eterowy roztwór wodnika chloralu. Następnie dodaje się połowę objętości wody, oddestylowuje się eter a pozostałość zobojętnia się wodorotlenkiem sodowym albo zupełnie, albo do słabo kwaśnej reakcyi. Wytwarza się wówczas chloroform, który odpędza się przez ogrzanie na łaźni wodnej, barwik krwi wydziela się z obojętnego roztworu i może być odsączony. W ten sposób oddziela się barwik krwi od związków żelaza i azotynów, mogących być również powodem wystąpienia reakcyi gwajakowej. Odsączony i przemyty barwik krwi rozpuszcza się w eterze zakwaszonym kwasem octowym i przeprowadza się z nim gwajakową reakcyę jak zwykle.

Tarugi[28]) osłabia wartość reakcyi gwajakowej, ponieważ rodanek potasowy ją wywołuje. *Vitali*[29]) zaś twierdzi, że wywoływanie reakcyi należy przypisać nie rodankowi samemu, lecz zanieczyszczającym go solom żelazawym.

Senter[30]) zajmuje się reakcyą gwajakową, o ile ona wywołana została przy pomocy wody utlenionej. Zastanawia się on nad tem, czy rozkład wody utlenionej przez krew i zniebieszczenie tynktury gwajakowej jest wynikiem działania tego samego ciała i dochodzi do rezultatu wręcz przeciwnego: inny składnik krwi powoduje rozkład wody utlenionej, a inny zniebieszczanie tynktury gwajakowej. Przekonał się o tem w następujący sposób: przygotował roztwory wodne krwi i hemazy, które tak samo rozkładały wodę utlenioną; następnie wlewał te roztwory do alkoholowego roztworu żywicy gwajakowej, zawierającego nieco wody utlenionej. Tam, gdzie wlana została krew, wystąpiło wybitne zabarwienie niebiebieskie; gdzie była hemaza, tam z początku żadnego nie było zabarwienia, a dopiero po dłuższym czasie ukazało się zielenienie. Dalsze doświadczenia zmierzały do tego, by przez ogrzanie krwi oddzielić owe dwie różne jej własności. Ogrzewał on tedy wodny roztwór krwi (1 : 200) w termostacie do 65°, a od czasu do czasu odpipetowywał część jego, by się przekonać, czy krew ta rozkładać będzie wodę utlenioną i wywoływać reakcyę gwajakową. Po 20-minutowem ogrzewaniu krew ta nie rozkładała prawie wcale wody utlenionej, a mimo to wywoływała reakcyę gwajakową. Dopiero po 1 godzinnem ogrzewaniu przy 65° zmalała siła reakcyi gwajakowej do $^1/_4$, lecz mimo $^1/_2$ godzinnego ogrzewania przy 75° zniweczoną nie została.

Gdy po ogrzaniu do 65° hemoglobina się ścięła, można było odsączyć ją od cieczy przejrzystej. Podczas gdy zawiesiny hemoglobiny w tej cieczy wywoływały reakcyę, to przesącz wcale jej nie wywoływał. Ciałem, które wywołuje gwajakową reakcyę, jest tedy albo hemoglobina sama, albo ciało, które przy ścinaniu się hemoglobiny zostaje przez nią porwane. W każdym jednakże razie jest to materya inna aniżeli ta, której przypisujemy własności rozkładania wody utlenionej. Jest to jednakże zdaniem autora tő samo ciało, które przyspiesza reakcyę odbarwienia się indyga w roztworze kwasų siarkowego pod wpływem wody utlenionej.

---

28) Gaz chim. Stal. 32 Ref.
29) Boll. Chim, Farm. Ref.
30) Zeitschr. f phys. Chemie 1903—1905

Liebermann[31]) zajmowawał się obszernie reakcyą gwajakową. Twiedził on, że tynktura gwajakowa traci zdolność reagowania, skoro się ją 2-3 razy odparuje, odzyskuje ją natomiast z powrotem, jeśli się styka z powietrzem przez 1-2 dni, albo jeśli się przepuszcza przez nią w ciągu 1-2 minut zozoni zowane powietrze. Przepuszczając gazy obojętne nie niweczy się zdolności reagowania z krwią i terpentyną.

Liebermann twierdzi, że mieszanina gwajaku i terpentyny przyjmuje po pewnym czasie sama przez się zabarwienie zielonawo-niebieskie, którego jednakże nie można uważać za dodatnią reakcyę gwajakową. Mechanizm reakcyi przedstawia on sobie w ten sposób, że ferment zabiera olejkowi względnie wodzie utlenionej tlen i przyczepia go w ten sposób do kwasu gwajakowego, że ten staje się niebieski.

Następnie przytacza autor zdanie Kowalewskiego, że tynktura gwajakowa może przybrać zależnie od stopnia utlenienia trojakie zabarwienie, różowe, niebieskie i żółte. Jeśli tedy przez tynkturę przepuszcza się przez czas dłuższy zozonizowane powietrze albo zostawia się ją przez czas dłuższy w zetknięciu z powietrzem, zwłaszcza w cienkich warstwach, to traci ona zdolność reagowania, jakkolwiek pozostała pozornie tak samo żółta, jak pierwotnie; to żółte zabarwienie jest jednakże wynikiem najwyższego stopnia utlenienia. Autor sądzi tedy, że tynktura sama ozonizuje i pochłania część tlenu powietrza i że bez katalizatora i bez substancyi, dostarczającej zozonizowanego tlenu, zdolna jest li tylko przy pomocy powietrza utleniać się i dać ów niebieski i żółty związek. Olejek terpentynowy (względnie woda utleniona) i hemoglobina przyspieszają tylko bieg reakcyi.

Stanowisko hemoglobiny wyjaśnia autor w ten sposób: pod wpływem olejku (względnie wody utlenionej) zamienia się hemoglobina na metahemoglobinę, która posiada tę własność, że kwas gwajakowy zniebieszcza. Poparciem tego zapatrywania ma być doświadczenie, że metahemoglobina (otrzymana z hemoglobiny pod wpływem rozcieńczonego kwasu octowego) sama przez się zniebieszcza jakkolwiek słabo tynkturę gwajakową. Autor twierdzi wreszcie, że metahemoglobina działa w tej reakcyi jedynie jako katalizator, a nie jako środek utleniający, gdyż tynktura, z której przez odparowanie wypędzono zozonizowany tlen, nie daje już z hemoglobiną reakcyi gwajakowej.

Kolloidalna platyna, wywołująca reakcyę gwajakową, działa równocześnie jako przenośnik i jako środek utleniający: 1) bo nieczynna tynktura (z której wypędzono zozonizowany tlen) daje reakcyę gwajakową z kolloidalną platynę; 2) bo nieczynna platyna (otrzymana przez redukcyę wodorem) daje po pewnym czasie reakcyę gwajakową u nieczynnej tynktury; 3) nieczynna platyna daje z czynną tynkturą dodatnią, jakkolwiek powolną, reakcyę gwajakową.

W dodatku do powyższego studyum zajmuje się autor tą substancyą, która w olejku terpentynowym jest czynną. Z wyników jego badań najważniejszy jest ten, że czynną substancyą w olejku jest substancya, którą wydzielić można z terpentyny, skłócając ją z wodą.

Wender[32]) w pracy swej nad mechanizmem gwajakowej reakcyi tłómaczy ją w sposób analogiczny, jak Liebermann.

P. Willcock[33]) studyowała wpływ rozmaitych soli na przebieg reakcyi gwajakowej, wywołanej przez wodę utlenioną i oznaczała czas, jaki był po-

---

[31]) Pflügers Archiv 1904.
[32]) Oesterr. Chem. Ztg. 1905
[33]) Procedings Chem. Soc. 20

trzebny, by otrzymać normalne zabarwienie niebieskie przy użyciu tynktury, wody utlenionej i rozmaitych soli o tej samej koncentrancyi w tej samej temperaturze.

Pokazało się, że wpływ soli zależy od natury anionu i że sole chlorowców reakcyę przyspieszają. Z soli chlorowców najsilniej działają jodki, później bromki, chlorki, fluorki.

Kwasy tłuszczowe, węglowodany, gliceryna, aldehyd mrówkowy i ciała białkowate nie przyspieszają reakcyi.

Przyspieszenie reakcyi, uzyskane przy pomocy wyżej wymienionych soli wzmaga się przy użyciu gliceryny, alkoholu metylowego, etylowego i glykolu etylenowego w temp. 15—25^0; w temp. 50—75^0 wywołują te same substancye wpływ ujemny; podobnie zmniejszają przyspieszenie uzyskane przez powyższe sole rozmaite ciała z grupy węglowodanów, gum i białka.

Dodatni wpływ związków o charakterze alkoholowym jest wynikiem tego, że żywica w obec większej ilości alkoholu dłużej zostaje w roztworze, ujemny wpływ węglowodanów, gum i ciał białkowatych przypisuje autorka zdolności pochłaniania pewnej ilości wolnego tlenu, a także i tej okoliczności, że niektóre z nich obniżają stopień elektrolitycznej dyssocyacyi owych soli, które reakcyę przyspieszają.

Petit i Mayer[34]) zauważyli, że reakcya gwajakowa, wywołana przez minimalne ilości soli żelazowych, manganowych i srebrowych (azotan i węglan srebrowy), ukazuje się nawet w strumieniu wodoru; chlorek żelazowy redukuje się przytem na żelazawy, płyn odbarwia się, a zabarwienie wraca po dodaniu wody utlenionej. Chlorek żelazawy nie daje w strumieniu wodoru reakcyi gwajakowej. Kwas cytrynowy przeszkadza działaniu chlorku i cytrynianu żelazowego.

Tlenek żelazowy wywołuje reakcyę gwajakową tylko w obecności wielkiej ilości alkoholu; podgrzewanie sprzyja reakcyi.

Materya barwna otrzymana z tynktury przy pomocy soli żelaza, manganu lub srebra, rozpuszcza się łatwo w chloroformie i alkoholu, a mało w benzynie.

Białko jaja zmniejsza czułość reakcyi gwajakowej, wywołanej przez chlorek żelazowy. Ujemny wpływ białka można usunąć przy pomocy kwasu mlekowego: czułość reakcyi zależy podówczas od kwasowości.

K. Aso [35]) występuje przeciw zapatrywaniu *Bacha i Chodata*[36]), jakoby reakcya gwajakowa, stosowana do nadtlenków, była czulsza aniżeli reakcya z jodem i skrobią.

W r. 1905 zabrał jeszcze raz głos *Schaer*[37]) w obronie użyteczności reakcyi gwajakowej.

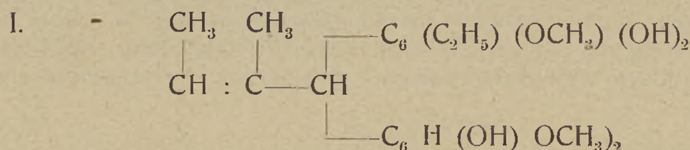
W pracy swej „O gwajakowej reakcyi mleka“ [38]) zajmuje się *Arnost* sporną kwestyą, czy całkiem świeża tynktura gwajakowa może dać reakcyę gwajakową, a *Corsini* poddaje myśl w pracy swej „O gwajakowej reakcyi w zastosowaniu do mąki“,[39]) by tej reakcyi używać przy orzeczeniach o pochodzeniu mąki i o środkach fałszujących.

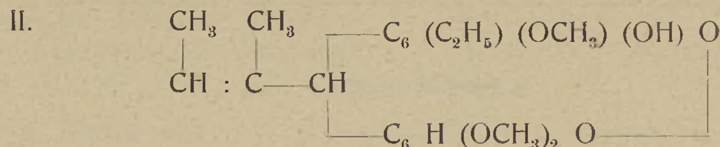
[34]) Comp. rend. 141.
[35]) Centralbl. 1905 Ref.
[36]) Bach i Chodat. Ber. d. d. chem. Ges. 1904
[37]) Pharmac. Centralhalle 1905
[38]) Zeits. f. Unters. d. Nahr. u. Genussmittel 10
[39]) Gior. Farm. Chim. 54 Ref.

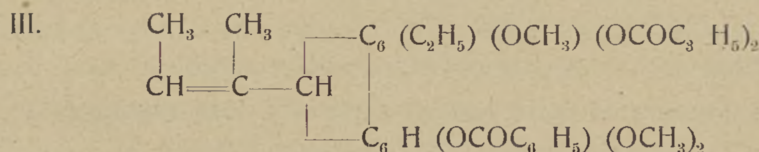
Charlson [40]) radzi, by zamiast olejku terpentynowego używać do reakcyi gwajakowej $3^0/_0$-owej wody utlenionej, gdyż daje ona dokładniejszą reakcyę. Wydaje mu się, że reakcya gwajakowa nie jest wynikiem oddziaływania tlenu lub ozonu, lecz przyłączenia grupy wodorotlenowej.

Żywicą gwajakową i jej składnikami zajmował się *Richter* [41]) zajmował on się suchą destylacyą żywicy gwajakowej i kwasu gwajakonowego, a także otrzymywaniem kwasu gwajakonowego z żywicy, przyczem wyosabnia kwas a-gwajanokowy o wzorach C_{22} H_{26} O_6 i C_{22} H_{24} O_6 i kwas b gwajakonowy C_{21} H_{26} O_5. Błękit gwajakowy otrzymywał autor w sposób następujący: rozpuszczał kwas *a* gwajakonowy w 20 częściach chloroformu i utleniał dwutlenkiem ołowiu; po odsączeniu odparowywał w próżni i otrzymywał istotę niebieską o składzie C_{22} H_{24} O_9. Przy ogrzaniu do 100^0 istota ta utracała tlen i dawała jasnobrązowy związek C_{22} H_{24} O_7, który dawał przy utlenianiu również błękit gwajakowy.

Autor przyjmuje dla kwasu *a* gwajakonowego strukturowe wzory I. C_{22} H_{26} O_6 i II. C_{22} H_{24} O_6, a dla błękitu gwajakowego wzór III.

Ponieważ reakcya gwajakowa wydała mi się reakcyą bardzo czułą a częstokroć jedyną do użycia w analizie sądowej, chciałem usunąć te niepewności, jakie jej towarzyszyły, a z powodu których uchodziła za reakcyę niepewną i dwuznaczną. Niech mi wolno będzie na tem miejscu przytoczyć wyniki tej pracy[42])

Stwierdziłem, że używając dotychczasowych rozczynników dla reakcyi gwajakowej przejść mogą do przesączonego rozczynu takie związki żelaza, które podobnie jak hemoglobina wywołują reakcyę dopiero po dodaniu olejku terpentynowego; intenzywność reakcyi gwajakowej rośnie ze zwiększeniem ilości soli żelazawej tylko do pewnej granicy, poza którą intenzywność reakcyi ze zwiększeniem ilości soli maleje; używając 1 cm^3 $0{\cdot}5^0/_0$-owego roztworu kwasu gwajakonowego wywołać można reakcyę doda-

---

[40]) Zeits. f. physiolog Chemie Ref.
[41]) Arch. d. Pharm. 244.
[42]) Biuletyn krakowskiej Akademii 1907 III. Rozpraw tom CLVII.

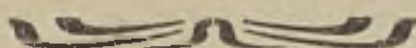
jąc 0·000002 gr. żelaza we formie soli żelazawej w rozcieńczeniu 1 : 2,500000; przez dodanie 0·044 gr. kryst. kwasu cytrynowego można zniszczyć zdolność wywoływania reakcyi gwajakowej przez sole żelazawe, które przy modyfikacyi Vitaliego mogą się znaleść obok hemoglobiny.

Stwierdziłem, że używając 1 cm^3 powyższego roztworu kwasu gwajakonowego, wywołuje reakcyę minimum 0·000679 gr. hemoglobiny w rozcieńczeniu 1 : 12000, a 0·044 gr. kwasu cytrynowego na czułość reakcyi hemoglobiny w powyższych warunkach nie wpływa. Na tej podstawie podałem sposób niedwuznacznego wykrycia hemoglobiny w obec soli żelazawych, używając 1 cm^3 roztworu kwasu gwajakonowego.

Następnie przestudyowałem wpływ ilości odczynników na reakcyę. Stwierdziłem, że

1) jest korzystne użycie małych ilości olejku terpentynowego

2) używając 5 cm^3 roztworu kwasu gwajakonowego zwiększa się czułość reakcyi wywołanej przez hemoglobinę, a zmniejsza się czułość reakcyi wywołanej przez sole żelazawe; wprowadziwszy zaś w tę reakcyę również kwas cytrynowy, podałem i wypróbowałem sposób oznaczania hemoglobiny obok soli żelazawych, używając 5 cm^3 roztworu kwasu gwajakonowego. Wreszcie podałem kilka uwag tyczących się gwajakowej reakcyi hemoglobiny obok takich związków żelaza, które wywołują reakcyę gwajakową bezpośrednio z tynkturą gwajakową.

Wiadomości szkolne.

1. GRONO NAUCZYCIELSKIE.

A) Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu roku szkolnego 1906/7.

Z grona nauczycielskiego nie ubył nikt, natomiast przybył **Dr. Teuwin Jakób,** zast. naucz. w c. k. gimnazyum im. Rudolfa w Brodach, mianowany rzeczyw. nauczycielem rozporz. c. k. Ministerstwa Wyzn. i Ośw. z d. 29. sierpnia 1906 l. 33.800 (Reskr. c. k. Rady Szk. kraj. z 19. wrześ. 1906 l. 39.481).

URLOPY:

1. **Dr. Schreiber Witold,** c. k. prof., otrzymał urlop całoroczny w celach naukowych rozporządzeniem c. k. Minist. W. i O. z 11. maja 1906 l. 13. 323. (R. S. K. 6. VI. 1906 l. 21.106).

2. **Kobak Jan,** c. k. prof., otrzymał na mocy reskr. c. k. M. W. i O. z 29. czerwca 1906 l. 20.241 (R. S. K. 16. VII. 1906 l. 27.574) urlop dla poratowania zdrowia na przeciąg I. półr. szkol. i pozostawał na urlopie także w II. półr., wniósłszy prośbę o przeniesienie go w stan spoczynku.

3. **Zamorski Jan,** c. k. prof., uzyskał urlop na przeciąg jednego miesiąca (od d. 22. kwietnia począwszy) na mocy rozporz. c. k. Rady Szk. kr. z 22. kwiet. 1907 l. 16.566. Ponieważ jednak podczas urlopu wybrano go posłem do Rady Państwa z okręgu wyborczego № 68., przeto nie wrócił więcej do obowiązków nauczycielskich.

4. **Ks. Markowski Adam**, c. k. prof., pozostawał na urlopie z powodu słabości od dnia 27. maja do końca roku szkolnego. (R. S. K. 28. V. 1907 l. 22.275). Zastępstwo objął od 1. czerwca b. r. za upoważnieniem Najprzew. Konsystorza Metropolit. obrz. gr. kat. we Lwowie **ks. Sabin Durbak.**

B) Stan grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1906/7.

Liczba porz.	Nazwisko, imię i stopień służbowy	Przedmiot nauki, klasa i liczba godzin w tygodniu	Ogólna liczba godzin nauki w tygodniu	UWAGA
	A) NAUCZYCIELE PRZEDMIOTÓW OBOWIĄZKOWYCH.			
1	*Rembacz Michał* kawaler orderu Franciszka Józefa, c. k. dyrektor w VI. randze, członek Rady szkol. okręgowej.	Geometrya i rys. geom. III. 2, a od 20/IV. także matematyka w III. 3.	5	
2	*Bass Zysza* zast. naucz.	Język niemiecki I. 6, II. 6. Historya powsz. IVa 3, IVb 3.	18	Gospodarz kl. II. od 20/IV.
3	*Bojcun Alexander* zast. naucz. c. k. gimn. z jęz. wykł. ruskim.	Język ruski III.—VI. po 2 godz.	8	
4	*Dr. Bolland Arnold* nauczyciel.	Matematyka II. 3. Chemia IVa 3, IVb 3, Va 2, Vb 2, VIa 2, VIb 2. (Nadto ćwiczenia prakt. w chem. laborat. jak poniżej).	17	Zawiadowca gabinetu chemii.
5	*Giedroyć Antoni* c. k. prof. w VII. randze.	Język franc. IVa 3, IVb 3. Matemat. I. 3, III. 3, IVb 3, VII. 4. Od 20/IV. zamiast matemat. w III. i IVb jęz. francuski w Vab 3, VIa, VIb i VII. po 3 g.	25	Gospodarz kl. I.
6	*Jarosiewicz Bernard* zast. naucz.	Geometrya i rys. geom. II. 2. Rysunki odr. I. II. III. (połowa klasy) po 4 g. Kaligrafia I. 2.	16	
7	*Kraśnieński Franciszek* c. k. profesor.	Rysunki odr. III. 4, (w połowie klasy) IVa, IVb, Va, Vb po 3 g., VIa, VIb, VII. po 2 g.	22	Zawiadowca zbiorów do nauki rysunków odr.
8	*Ks. Lehmann Józef* c. k. profesor.	Religia rz. kat. I—VII. po 2 g.	14	
9	*Ks. Markowski Adam* c. k. prof. w VIII. randze.	Religia gr. kat. I—VII. po 2. g.	14	
10	*Mosler Abraham* zast. naucz.	Język niemiecki III. 5 g., IVa, IVb, Va, po 4 g.	17	Gospod. kl. IVb.
11	*Odrzywolski Maryan* zast. naucz.	Język pol. III. 3. Geografia III. 2. Historya powsz. III. 2. Historya natur. I., II., Va, Vb, VIa, VIb, VII. po 2 g.	21	Gosp. kl. III. Zawiadowca gabinetu historyi natur.

Liczba porz.	Nazwisko, imię i stopień służbowy	Przedmiot nauki, klasa i liczba godzin w tygodniu	Ogólna liczba godzin nauki w tygodniu	UWAGA
12	*Pabijan Antoni* naucz. gimnastyki.	Gimnastyka we wszystkich klasach i oddziałach po 2 godz.	20	
13	*Schreiber Witołd* c. k. profesor.	—		Na urlopie od początku roku szkol.
14	*Solecki Alexander* zast. naucz.	Geografia IVa 2, IVb 2. Matemat. IVb 3, VIa 4, VIb 4. Fizyka III. 3, IVa 2, IVb 2.	22	Gospodarz kl. IVa.
15	*Staniewicz Karol* c. k. prof. w VII. randze.	Język pol. I. IVb, VIb, po 3 g. Język franc. III.4. Historya pow. I. 2. Od 20/IV język pol. w II. 4 g.	19	Gosp. kl. VIb. Zawiadowca czytelni uczniów.
16	*Suchanek Jan* c. k. profesor.	Geom. i rys. geom. IVa, IVb, po 2 g. Geom. wykr. Va, Vb, VIa, VIb po 3, VII. 2 g. Od 10/IV matem. w kl. IVb 3 godz.	21	Gosp. kl. VIIa. Zawiadowca gabinetu rysunków geom.
17	*Taubeles Samuel* c. k. profesor.	Religia mojż. I—VII. po 2 g.	14	
18	*Terlecki Emilian* c. k. profesor.	Geografia I. 3, II. 2. Historya powsz. Va, Vb, VIa, VIb po 3 godz. VII. 4.	21	Gosp. kl. VIa. Zawiadowca zbiorów do nauki geogr. i hist.
19	*Dr. Teuwin Jakób* nauczyciel.	Język niemiecki Vb, VIa, VIb, VII. po 4 godz.	16	Gospodarz kl. Vb.
20	*Dr. Thullie Zdzisław* nauczyciel.	Matematyka Va, Vb po 4 g. Fizyka VIa 3, VIb 3, VII. 4.	18	Gosp. kl. Va. Zawiadowca gabinetu fizyki.
21	*Zamorski Jan* c. k. profesor.	Do 19. kwiet.: Język pol. II. 4. Język franc. Va, Vb, VIa, VIb, VII, po 3 g. Historya II. 2.	21	Do 19. kwietnia gospodarz kl. II.
22	*Zosel Witołd* nauczyciel.	Język pol. IVa 3, Va 4, Vb 4, IVa 3, VII. 4. Od 20/IV. historya powsz. II. 2.	20	Gospod. kl. VII. Zawiadowca biblioteki nauczyciel.
	B) NAUCZYCIELE PRZEDMIOTÓW NADOBOWIĄZKOWYCH.			
1	*Dr. Bolland Arnold* nauczyciel.	Ćwiczenia praktyczne w chemicznem laboratoryum w kl. V. 2, VI. 2 g.	4	
2	*Solecki Alexander* zast. naucz.	Stenografia.	2	
3	*Ruth Jan* naucz. w c. k. sem. naucz.	Śpiew w dwu oddziałach.	4	

II. PLAN NAUKI.

A) Przedmioty obowiązkowe.

I. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. Zasady katolickiej wiary i moralności.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według wypisów. Deklamacya. Należyte wygłaszanie z pamięci wzorowych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych. Gramatyka. Powtórzenie znanych już uczniom ze szkoły ludowej wiadomości z zakresu odmiany imienia i czasownika; nauka o zdaniu pojedynczem ze składnią zgody; poznanie ważniejszych znaków pisarskich; pisownia spółgłosek, samogłosek i wielkich liter. Wypracowania piśmienne: cztery na miesiąc, a mianowicie: w pierwszem półroczu wyłącznie dyktaty, ułożone systematycznie, a obejmujące ważniejsze zasady i prawidła pisowni; w drugiem półroczu naprzemian dwa dyktaty i wypracowania stylistyczne, szkolne i domowe.

Język niemiecki, 6 godz. tyg. Czytanie; uczenie się na pamięć słówek, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersya; rozmówki. Znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: dyktaty, ćwiczenia ortograficzne dla praktycznej wprawy, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye.

Geografia, 3 godz. tyg. Zasadnicze pojęcia z geografii, traktowane w sposób poglądowy, o ile są potrzebne do zrozumienia mapy. Ruch dzienny słońca względem budynku szkolnego i siedziby szkoły w rozmaitych porach roku; na tej podstawie oryentowanie się w najbliższem otoczeniu, na mapie i globusie. Opisanie i wyjaśnienie oświetlenia i ogrzewania ziemi w obrębie kraju rodzinnego w ciągu całego roku, o ile te zjawiska zależą bezpośrednio od długości dnia i wysokości słońca. Przegląd oro- i hydrograficzny ziemi tudzież położenie najgłówniejszych państw i miast w poszczególnych częściach świata. Wprowadzenie do czytania na mapie z ciągłemi ćwiczeniami. Próby rysowania najprostszych przedmiotów geograficznych w związku z mapą.

Historya, 2 godz. tyg. Najważniejsze podania, osoby i zdarzenia z dziejów kraju rodzinnego.

Matematyka, 3 godz. tyg. Układ dziesiątkowy: Pisanie liczb u Rzymian. Pierwsze cztery działania na liczbach całkowitych i ułamkach dziesiętnych, oderwanych i mianowanych. Wyjaśnienie układu metrycznego miar i wag. Ćwiczenia w prostem wnioskowaniu. Podzielność liczb, rozkład na czynniki pierwsze; największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność. Pierwsze cztery działania na ułamkach zwyczajnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i na odwrót. Rachunek liczbami wielorakiemi.

Początki nauki form geometrycznych. Pojęcia zasadnicze geometryi i objaśnienie z poglądu brył elementarnych, jakoto: sześcianu, graniastosłupa, ostrosłupa, walca, stożka i kuli. Objaśnienie najważniejszych form geometryi płaskiej i ich cech głównych na podstawie poglądu. Cztery zadania szkolne w każdem półroczu.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. W I. półr. Zwierzęta, mianowicie ssawce i ptaki. — W II. półr. Rośliny, mianowicie wybór roślin zarodkowych, na których najłatwiej zaznajomić można uczniów z zasadami zewnętrznej budowy roślin.

Rysunki odręczne, 4 godz. tyg. Rysowanie płaskich form ornamentu geometrycznego jako przygotowanie do ornamentu swobodnego. Łatwe ornamenta swobodne; kwiaty stylizowane; łatwe kształty naczyń w rzucie geometrycznym. Materyał: Ołówek, farba. — Objaśnienia: Zastosowanie i znaczenie ornamentów rysowanych.

Kaligrafia, 2 godz. tyg. Pismo zwykłe, łacińskie i niemieckie, pismo rondowe i igiełkowe.

II. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. Dzieje starego zakonu z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język polski, 4 godz. tyg. Czytanie wzorów według wypisów — jak w kl. I. Deklamacya jak w kl. I. Gramatyka: Nauka o odmianie imienia; składnia rządu; nauka o przysłówkach i przyimkach. Ćwiczenia ortograficzne jak w kl. I. Wypracowania piśmienne: 3 na miesiąc, naprzemian dyktat, zadanie szkolne i domowe.

Język niemiecki, 6 godz. tyg. Zdawanie sprawy z czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań, retrowersya, dłuższe rozmówki, memorowanie słówek, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej, poznanie najważniejszych wyjątków. Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). Tematy jak w kl. I.

Geografia, 2 godz. tyg. Zwięzłe powtórzenie zasadniczych pojęć geografii matematycznej. Ruch pozorny słońca w rozmaitych szerokościach; z tego wynikające różnice w oświetleniu i ogrzewaniu ziemi jako podstawa klimatów. Azya i Afryka pod względem położenia i zarysu, tudzież co do oro-i hydrografii, etnografii i typografii z uwzględnieniem stosunków klimatycznych, o ile je można wyjaśnić z ruchu pozornego słońca. Związek między klimatem a roślinnością, płodami krajów i zatrudnieniem ludów należy traktować tylko na niektórych przystępnych, jasno zrozumiałych przykładach. Europa: pogląd na jej położenie i zarys, na oro-i hydografię. Państwa Europy południowej i Wielka Brytania według zasad podanych przy geografii Azyi i Afryki. Początek ćwiczeń w szkicowaniu map.

Historya, 2 godz. tyg. Najważniejsze osoby i zdarzenia z dziejów monarchii austr.-węg. z uwzględnieniem dziejów powszechnych.

Matematyka, 3 godz. tyg. Powtórzenie nauki o ułamkach zwyczajnych. Rachunek liczbami niezupełnemi. Mnożenie i dzielenie skrócone. Rozwiązywanie zagadnień z reguły trzech prostej i złożonej za pomocą wnioskowania. Najważniejsze wiadomości o miarach, wagach pieniądzach. Nauka o stosunkach i proporcyach z zastosowaniem do rozwiązywania zagadnień z reguły trzech prostej i złożonej. Rachunek procentu prostego, prowizyi i dyskontu. Cztery zadania szkolne w każdem półroczu.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. W I. półr. Zwierzęta, mianowicie dokończenie zwierząt kręgowych, potem zwierzęta bezkręgowe, szczególnie owady. — W półr. II. Rośliny, mianowicie dalszy ciąg nauki kl. I.;

przerobienie kilku roślin zarodnikowych i takich roślin zarodkowych, których obserwacya przedstawia większe trudności. Wdrażanie do zrozumienia podziału zasadniczego i rozpoznawania najważniejszych grup roślinnych.

Geometrya i rysunki geometryczne, 2 godz. tyg. a) Geometrya (1 godz. tyg.) Zasady planimetryi do przystawania włącznie b) Rysunek geometryczny (1 godz. tyg.) Ćwiczenia w używaniu przyrządów rysunkowych. Rysunek konstrukcyjny w związku z przerobionym materyałem naukowym i z uwzględnieniem łatwych form ornamentalnych.

Rysunki odręczne, 4 godz. tyg. Rysowanie od ręki modeli geometrycznych pojedynczo i w grupach z poglądu. Ciąg dalszy rysowania ornamentów swobodnych z zastosowaniem farby. — Materyał: Ołówek (w danym razie pióro), farba. — Objaśnienia: Zasady rysunku perspektywicznego z poglądu. Wyjaśnienia rozwoju i celu ornamentów.

III. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. Żywot Pana Jezusa i dzieje apostolskie z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy — jak w kl. I. i II. Krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzów, z których dzieł właśnie poznano wyjątki. Deklamacya jak w kl. I. Gramatyka: Nauka o odmianie czasownika; składnia w obrębie czasownika. Wypracowania piśmienne: 2 na miesiąc, naprzemian szkolne i domowe.

Język niemiecki, 5 godz. tyg. Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych: uwzględnienie wyrażeń i zwrotów, podobną myśl wyrażających (synonimów); uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o formach i składni rządu. Co miesiąc 3 zadania (2 szkolne, 1 domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye ustępów w szkole czytanych, streszczenia.

Język francuski, 4 godz. tyg. Nauka czytania; memorowanie słówek, zwrotów i zdań; retrowersya i rozmówki. Najważniejsze prawidła odmian regularnych (rodzajnika, rzeczownika, przymiotnika, zaimka). Słowa posiłkowe, główne zasady konjugacyi regularnej; tworzenie najważniejszych czasów złożonych. W I. półroczu co tydzień krótki dyktat w ścisłym związku z wziętymi ustępami. W II. półroczu co cztery tygodnie 2 dyktaty i jedno wypracowanie szkolne. Tematy do dyktatów jak w I. półroczu; do zadań szkolnych: pisanie z pamięci memorowanych ustępów, retrowersye.

Geografia, 2 godz. tyg. Geografia tych krajów europejskich, których nie traktowano w kl. II. (z wyłączeniem monarchii austr.-węg).; geografia Ameryki i Australii według zasad, podanych w geografii w kl. II., mianowicie także co do wyjaśnienia stosunków klimatycznych. Ćwiczenia w szkicowaniu map.

Historya, 2 godz. tyg. Podania o bogach i bohaterach z historyi Greków i Rzymian.

Matematyka, 3 godz. tyg. Początki arytmetyki ogólnej. Nauka o czterech działaniach głównych na liczbach ogólnych o jednym i więcej wyrazach z wyłączeniem rachunku ułamkami. Podnoszenie do kwa-

dratu i sześcianu wyrażeń algebraicznych, jedno i wielowyrazowych, tudzież liczb dziesiętnych. Wyciąganie pierwiastka kwadratowego i sześciennego z liczb dziesiętnych. Ciągłe ćwiczenia w rachowaniu liczbami szczególnemi w celu utrwalenia wiadomości arytmetycznych z klas poprzednich, ćwiczenia w rachunku podziału. Cztery zadania szkolne w każdem półroczu.

Fizyka, 3 godz. tyg. Wstęp: Rozciągłość i nieprzenikliwość ciał, stany skupienia; ruch i jego cechy, bezwładność. Siła, jej punkt przyłożenia, kierunek i wielkość. Pojęcie dwu sił równych, przedstawienie sił za pomocą odcinków. — Nauka o ciężkości: Kierunek ciążenia na ziemi, ciężar, jednostka ciężaru, rodzaje równowagi ciała podpartego. Dźwignia, waga równoramienna i waga rzymska, blok stały. Ciężar właściwy, gęstość względna. — Nauka o siłach molekularnych: Podzielność, drobina, dziurkowatość, spójność, przyczepność. Sprężystość, prawo sprężystości na ciągnienie, waga sprężynowa. — Nauka o ciałach płynnych: Własności charakterystyczne tych ciał. Rozchodzenie się ciśnienia, powierzchnia poziomu. Ciśnienie hydrostatyczne. Reakcya wody wypływającej. Naczynia połączone (zjawiska włoskowatości). Zasada Archimedesa. Łatwiejsze przypadki wyznaczenia ciężaru właściwego przez obserwacyę parcia płynów. Pływanie ciał. Areometr podziałkowy. — Nauka o ciałach gazowych: Własności charakterystyczne tych ciał. Ważenie powietrza, barometr, manometr, prawo Mariotta. Pompy wodne i pompy pneumatyczne. Lewar. Balon powietrzny. — Nauka o cieple: Wrażenie ciepła, temperatura. Zmiana objętości przez ciepło. Termoskopy, termometry. Ciepło właściwe. Przewodzenie ciepła, doświadczenie główne o promieniowaniu ciepła. Wyjaśnienie pór roku na podstawie ruchu ziemi około słońca. Zmiana stanu skupienia. Prężność par. Zasada maszyny parowej. Źródła ciepła.—Nauka o magnetyzmie: Magnesy naturalne i magnesy sztuczne, igła magnesowa, działanie wzajemne dwu biegunów magnetycznych. Magnetyzowanie przez rozdział, przez pocieranie. Magnetyzm ziemi, pojęcie zboczenia i nachylenia z powtórzeniem odpowiednich wiadomości zasadniczych z astronomii. Busola.—Nauka o elektryczności: Elektryzowanie przez tarcie, przez udzielanie. Przewodzenie elektryczności. Dwa rodzaje stanu elektrycznego. Elektroskopy. Siedziba elektryczności. Działanie kończyn. Elektryzowanie przez rozdział. Najzwyklejsze przyrządy do wytwarzania i gromadzenia elektryczności. Burze. Gromochrony. — Ogniwo i stos Volty, dowód biegunowości elektrycznej. Prąd elektryczny. Najzwyklejsze ogniwa galwaniczne. Wytwarzanie ciepła i światła przez prąd. Elektroliza (rozkład wody) i galwanoplastyka. Działania magnetyczne prądu. Telegraf Morsego. Zasadnicze doświadczenia o indukcyi elektrycznej. Telefon i mikrofon. Termoelektryczność.

Geometrya i rysunki geometryczne, 2 godz. tyg. a) Geometrya, (1 godz. tyg.) Ciąg dalszy i dokończenie planimetryi. Równość i przekształcanie powierzchni figur płaskich. Obliczanie powierzchni, proporcyonalność i podobieństwo w związku z odpowiednim materyałem nauki matematyki w tej klasie, b) Rysunek geometr. (1 godz. tyg.) Rozszerzenie rozpoczętych w kl. II. konstrukcyi na podany wyżej materyał naukowy.

Rysunki odręczne, 4 godz. tyg. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według trudniejszych modeli pojedynczych lub ugrupowanych; ciąg

dalszy rysowania płaskich ornamentów polichromicznych. Przejście do ornamentów plastycznych. — Materyał: Ołówek (w danym razie pióro), kredka, farba. — Objaśnienia: Wyjaśnienie ornamentów rysowanych co do stylu, celu i zastosowania. Wiadomości o barwach i harmonii barw. Ciąg dalszy objaśnienia zjawisk perspektywy i cieniowania przy rysowaniu modeli.

IV. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. Wyjaśnienie ważniejszych obrzędów kościelnych z podaniem powodu i czasu ich wprowadzenia.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie Wzorów poezyi i prozy z opuszczeniem wyjątków z Iliady i Odyssei. Najważniejsze wiadomości o głównych rodzajach poezyi i prozy w związku z lekturą. Deklamacya jak w kl. I. Gramatyka: Składnia w obrębie czasownika. Nauka o zdaniach złożonych i okresach, etymologia i głosownia w zarysie z uwzględnieniem historycznego rozwoju języka. Ćwiczenia piśmienne jak w kl. III. Uwzględnienie listów i innych zwyklejszych pism praktycznych.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Reprodukcye jak w kl. III., uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu; uzupełnienie składni rządu. Co miesiąc 3 zadania (2 szkolne, 1 domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye, opowiadania, opisy i listy.

Język francuski, 3 godz. tyg. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersye; dłuższe rozmówki; memorowanie słówek, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie i uzupełnienie odmian regularnych (przymiotnika, liczebnika, zaimka); nauka o przysłówku i przyimku; najzwyklejsze czasowniki nieregularne. Co 4 tygodnie jeden dyktat, jedno zadanie szkolne i jedno domowe. Tematy do wypracowań jak w kl. III. przy cokolwiek zwiększonych wymaganiach.

Geografia, 2 godz. tyg. Położenie, tudzież geografia fizyczna i polityczna Austro-Węgier z wyłączeniem części statystycznej, lecz z dokładnem uwzględnieniem płodów poszczególnych krajów, zatrudnienia ludności, stosunków komunikacyjnych i kultury ludów. Ćwiczenia w swobodnem rysowaniu łatwiejszych szkiców kartograficznych.

, 3 godz. tyg. Dzieje starożytne, głównie Greków i Rzymian ze szczególnem uwydatnieniem momentów z historyi kultury i z ciągłem uwzględnieniem geografii.

Matematyka, 3 godz. tyg. A r y t m e t y k a o g ó l n a: Powtórzenie, uzasadnienie i rozszerzenie nauki o pierwszych czterech działaniach na liczbach ogólnych i szczególnych, całkowitych i ułamkowych. Uzasadnienie najprostszych reguł podzielności liczb układu dziesiątkowego. Teorya największej wspólnej miary i najmniejszej wspólnej wielokrotności, zastosowana do wielomianów. Równania stopnia 1. o jednej i więcej niewiadomych z zastosowaniem do rozwiązywania ważniejszych zagadnień praktycznych. Nauka o stosunkach i proporcyach z liczbami ogólnemi z zastosowaniami. Cztery zadania szkolne w każdem półroczu.

Fizyka, 2 godz. tyg. N a u k a o r u c h u: Ruch jednostajny, ruch jednostajnie zmienny, spadek wolny, opór powietrza, rzut pionowy w górę. Składanie i rozkładanie ruchów. Rozwiązanie wykreślne rzutu pozio-

mego i ukośnego. Związek między siłą, masą a przyspieszeniem. Równoległobok sił. Ruch na równi pochyłej. Tarcie. Wahadło. Siła odśrodkowa, ruch centralny. Wyjaśnienie obrotu ziemi około osi i jej obiegu około słońca. Wypadkowa sił równoległych o tym samym kierunku na podstawie doświadczeń; bliższe określenie środka ciężkości. Powtórzenie i doświadczalne wyznaczenie warunków równowagi dźwigni, kołowrotu, bloka stałego i bloka ruchomego, wielokrążka i równi pochyłej z uwzględnieniem pracy wytworzonej i pracy zużytej. Główne zjawiska uderzania się ciał sprężystych. — Nauka o głosie: Powstawanie głosów. Rozchodzenie się głosu objaśnione doświadczeniami. Prędkość głosu, odbijanie się głosu. Rodzaje głosów, siła, i wysokość tonów, skala tonów, struny, widełki stroikowe, piszczałki. Odbrzmiewanie. Narząd słuchowy. — Nauka o świetle: Źródła światła. Prostoliniowe rozchodzenie się światła. Cień. Fazy księżyca, zaćmienia. Ciemnia optyczna. Siła oświetlenia, prawo odbijania się światła, obrazy w zwierciadłach płaskich i kulistych. Załamywanie się światła, (jakościowo). Przechodzenie światła przez płyty, graniastosłupy i soczewki. Obrazy w soczewkach, ciemnia fotograficzna, oko, akomodacya, okulary, widzenie przedmiotów, trwanie wrażeń świetlnych, kąt widzenia, lupa, mikroskop. Lunety dioptryczne najprostszej konstrukcyi. Rozszczepianie się światła, widmo słoneczne, barwy ciał wskutek pochłaniania światła. Tęcza.

Chemia, 3 godz. tyg. Doświadczenia objaśniające różnicę między zjawiskami fizycznemi a chemicznemi. Krótka charakterystyka najważniejszych pierwiastków i ich połączeń, połączona z nauką poglądową najważniejszych minerałów i skał. — Olej skalny: przykłady węglowodorów, alkoholów i kwasów. Krótkie uwagi o tłuszczach i mydłach. Węglowodany. Fermentacya. Najważniejsze połączenia sinu. Benzol i kilka jego najważniejszych połączeń pochodnych. Żywice (terpentyna). Olejki eteryczne (olej terpentynowy). Ciała białkowate.

Geometrya i rysunki geometryczne, 2 godz. tyg. a) Geometrya. (1 godz.) Zasady stereometryi. Najważniejsze twierdzenia o wzajemnem położeniu prostych i płaszczyzn ze względu na potrzeby nauki o rzutach. Graniastosłup, ostrosłup, walec, stożek i kula. Wyznaczenie powierzchni i objętości tych brył. — b) Rysunek geometryczny. (1 godz.) Przedstawienie punktów, odcinków, figur płaskich i łatwych brył geometrycznych za pomocą rzutów na dwie prostopadłe do siebie płaszczyzny rzutowe sposobem poglądowym i w związku z materyałem naukowym stereometryi.

Rysunki odręczne, 3 godz. tyg. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według kształtów naczyń i innych odpowiednio dobranych wyrobów przemysłowo-artystycznych i technicznych, pojedynczo lub w grupach. Rysowanie bogatszych ornamentów polichromicznych i plastycznych, tudzież motywów z natury. — Materyał jak w klasie poprzedniej. — Objaśnienia o stylach, barwach i cieniowaniu.

V. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. W I. półr. historyczny przegląd głównych źródeł katolickiej nauki wiary i moralności. W II. półr. dogmatyka katolicka.

Język polski, 4 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury polskiej wieku XVI. w związku z lekturą celniejszych a charakterystycznych ustępów

z dzieł tych autorów klasycznych (greckich i rzymskich) w przekładach, którzy byli wzorami dla autorów polskich. (Według instrukcyi do lektury ustępów z dzieł autorów klasycznych, wydanej przez c. k. Radę Szk. Kr. d. 11. maja 1898 l. 10.643 należy przeczytać w tej klasie kilka ustępów Iliady, niektóre ustępy Eneidy, jedną lub dwie elegie Tibula i Propercyusza, kilka ód Horacego i pieśni Anakreonta i Pindara, zapoznać się z urządzeniem starożytnego teatru i z zasadami budowy greckiego dramatu, wreszcie przeczytać jedną lub dwie mowy Cycerona. Na lekturę domową zalecone są ustępy z Metamorfoz Owidyusza, z Anabazy Ksenofonta, z Herodota i Cezara). Obowiązkowa lektura domowa, Deklamacya. Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, naprzemian szkolne i domowe.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Gramatyka. Uzupełnianie i pogłębianie wiadomości gramatycznych przeważnie przy sposobności poprawiania wypracowań piśmiennych. — Lektura. Przewagę ma proza opowiadająca i naukowa, która poczyna zwolna obejmować także materyał innych przedmiotów nauki i dostarczać może podstawy do zajmującej konwersacyi. Lektura poetyczna obejmuje łatwiejsze utwory epickie (balady) i nietrudne liryczne. Lektura domowa obejmuje podania bohaterskie, opowiadania krótsze, opisy podróży, łatwiejsze komedye. — Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli na podstawie lektury w każdej godzinie, nadto ćwiczenia na podstawie poglądu (obrazy, przyroda) i zdarzeń z życia codziennego według uporządkowanego planu. — Poetyka i stylistyka przy sposobności lektury i na podstawie wiadomości pozyskanych w nauce języka ojczystego. — Wypracowania pism: Co 3 tygod. jedno wypracowanie, na przemian dom. i szkol.: reprodukcye czytanych utworów, opowiadania i opisy na podstawie własnych spostrzeżeń; tłómaczenie z jęz. ojczystego jako ćwiczenie w pokonywaniu trudności syntaktycznych.

Język francuski, 3 godz. tyg. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na stosowne pytania; dłuższe rozmówki; próby samodzielnej reprodukcyi czytanych ustępów; memorowanie zwrotów, zdań i całych ustępów. Uzupełnienie nauki o odmianach. Czasowniki nieregularne, niezupełne i nieosobowe; spójniki. Składnia rządu; składnia w obrębie czasownika (tryby i czasy). Co 4 tygodnie 1 zadanie szkolne i 1 domowe. Tematy jak w klasach poprzednich: krótkie swobodne opowiadania; przekłady z języka wykładowego.

Historya, 3 godz. tyg. Dzieje średniowieczne i nowożytne aż do pokoju westfalskiego w ten sam sposób co w kl. IV. ze szczególnem uwzględnieniem monarchi austryacko-węgierskiej.

Matematyka, 4 godz. tyg. Arytmetyka ogólna: Równania nieoznaczone stopnia I. o dwu niewiadomych. Potęgi i pierwiastki; pojęcie liczb niewymiernych. Jednostka urojona. Równania o jednej niewiadomej stopnia II. i stopni wyższych, dające się sprowadzić do równań kwadratowych. Najprostsze przypadki równań kwadratowych o dwu niewiadomych. Nauka o logarytmach. — Geometrya: Geometrya płaska. Utwory zasadnicze geometryi płaskiej. Teorya równoległych. Twierdzenia o trójkącie aż do przystawania łącznie; twierdzenia o czworokącie i wielokącie; twierdzenia o kątach i cięciwach w kole, o trójkątach i czworokątach wpisanych i opisanych. Proporcyonalność odcinków, podobieństwo figur; z tego wynikające

twierdzenia o trójkącie i kole. Poprzeczne w trójkącie, harmoniczne rzędy punktów. Równość powierzchni, zamiana i podział powierzchni; obliczanie powierzchni. Wielokąty umiarowe, pomiar koła. Niektóre zagadnienia o zastosowaniu algebry do geometryi. — Cztery zadania szkolne na półrocze.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. Botanika: Przegląd grup roślin w ich naturalnym porządku na podstawie zewnętrznej i (gdzie potrzeba) wewnętrznej budowy i czynności fizyologicznych rośliny w ogóle; charakterystyka najważniejszych rodzin roślinnych na ich przedstawicielach, przyczem wykluczone są wszelkie zbyteczne szczegóły systematyczne.

Chemia, 2 godz. tyg. Chemia nieorganiczna: Rozszerzenie i pogłębienie materyału naukowego klasy IV. w kierunku wykazania prawidłowości zjawisk chemicznych. Wyprowadzenie drogą eksperymentalną prawideł teoretycznych i doświadczalnych. — Szczegółowe traktowanie wodoru, tlenu, azotu, węgla, tudzież najważniejszych połączeń tych pierwiastków; analogiczne traktowanie chloru, bromu, jodu, fluoru, siarki, boru, fosforu, arsenu, antymonu i krzemu. — Krótka ogólna charakterystyka metali i szczegółowe omówienie tych metali i ich połączeń, które pod względem teoretycznym i praktycznym zasługują na szczególniejszą uwagę.

Geometrya wykreślna i rysunki geometr., 3 godz. tyg. Powtórzenie najważniejszych twierdzeń o wzajemnem położeniu prostych i płaszczyzn. Systematyczne przeprowadzenie i należyte wyćwiczenie w rozwiązywaniu zagadnień zasadniczych geometryi wykreślnej o punktach, prostych i płaszczyznach, uwzględniając przy sposobności także boczną płaszczyznę rzutów. Rzuty figur płaskich i ich cienie rzucone na płaszczyzny rzutowe. Wykreślenie koła z jego kładu. Wyprowadzenie najważniejszych własności elipsy z analogicznych własności koła w związku z jego kładem.

Rysunki odręczne, 3 godz. tyg. Rysunek figuralny: Wyjaśnienie budowy anatomicznej głowy ludzkiej, najważniejsze wiadomości o proporcyi i różnicach wieku. Ćwiczenia w rysowaniu konturów, następnie w półcieniach i cieniach pełnych, rysowanie według wzorów i odlewów gipsowych.

VI. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. Etyka katolicka.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury polskiej od początku XVII. w. do r. 1822. w związku z lekturą celniejszych a charakterystycznych ustępów z autorów klasycznych (greckich i rzymskich) we wzorowym przekładzie. (W szczególności przypadają na tę klasę z lektury autorów klasycznych według instrukcyi: sielanki Wergilego i Teokryta, kilka ustępów z Liwiusza, Salustyusza i Tucydydesa, bajki Fedra, satyry Horacego i Juwenalisa, obszerniejsze wyjątki z Tacyta, list do Pizonów, jako lektura domowa zaś nieczytane w szkole ustępy z Liwiusza i Salustyusza, nieco z Cycerona i Pliniusza młodszego). Mickiewicz. Ćwiczenia w wykładzie ustnym. Obowiązkowa lektura domowa. Deklamacya. Wypracowania stylistyczne jak w kl. V.

Język niemiecki, 4 godz. Gramatyka, jak w kl. V. — Lektura. Proza ustępuje zwolna miejsca poezyi; poetyczna lektura obejmuje łatwiejsze utwory liryczne i epickie poetów XVIII. i XIX. w.; łatwiejsze dramaty Lessinga, Goethego, Schillera, Grillparzera. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa z tego samego zakresu, jaki obejmuje lektura szkolna. — Ćwiczenia ustne, poetyka i stylistyka jak w kl. V. — Podawanie wiadomości literackich w związku z lekturą, opowiadania z życia najwybitniejszych autorów. — Wypracowania pism co miesiąc jedno, naprzemian domowe i szkol.; tematy jak w kl. V., nadto tematy z historyi powsz., streszczenie scen dramatycznych i całych aktów, charakterystyki osób.

Język francuski, 3 godz. tyg. Dokończenie nauki gramatycznej; zwroty imiesłowowe, zdania przysłówkowe. Czytanie większość ustępów z prozy powieściowej i opisowej; zwroty poezyi epickiej i lirycznej; krótkie szkice biograficzne tych autorów, z których dzieł wyjątki właśnie się czyta i ćwiczenia ustne. Nauki udziela się w języku francuskim. Co 4 tygodnie jedno zadanie szkolne i jedno domowe. Tematy: swobodna reprodukcya przerobionych w szkole ustępów powieściowych; streszczanie ustępów większych; przerabianie poematów opisowych na prozę; listy; przekłady na język francuski w ścisłem zastosowaniu do pewnych prawideł składni, z zachowaniem zasady stopniowania aż do przekładu dzieł oryginalnych.

Historya, 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne od pokoju westfalskiego w ten sam sposób, co w dwu klasach poprzedzających, ze szczególnem uwzględnieniem monarchii austryacko-węgierskiej.

Matematyka, 4 godz. tyg. Arytmetyka ogólna: Równania logarytmowe; wykładnicze. Postępy arytmetyczne; postępy geometryczne. Rachunek procentu składanego, rachunek rent. Powtarzania. — Geometrya 1) Trygonometrya. Funkcye goniometryczne, rozwiązywanie trójkąta prostokątnego. Dalsze wzory goniometryczne. Rozwiązywanie wielokątów umiarowych. Twierdzenia główne, służące do rozwiązywania trójkątów ukośnokątnych z zastosowaniami. Łatwiejsze równania goniometryczne. 2) Stereometrya. Najważniejsze twierdzenia o wzajemnem położeniu prostych i płaszczyzn w przestrzeni. Własności główne naroża w ogólności a w szczególności naroża trójściennego (naroże biegunowe). Podział i własności brył. Przystawanie i symetrya. Podobieństwo i symetryczne podobieństwo brył. Powierzchnia i objętość graniastosłupa, ostrosłupa i ściętego ostrosłupa. Obliczanie objętości walca, stożka, ściętego stożka, tudzież powierzchni tych brył przy osiach prostopadłych do podstawy. Powierzchnia i objętość kuli, tudzież jej części o łatwych ograniczeniach. — Cztery zadania szkolne na półrocze.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. Zoologia: Najważniejsze wiadomości o budowie ciała ludzkiego i czynnościach jego organów ze wskazówkami dyetetycznemi; przerobienie gromad zwierząt kręgowych i ważniejszych grup zwierząt bezkręgowych na podstawie ich wewnętrznej i zewnętrznej budowy, tudzież z uwzględnieniem stosunków rozwojowych, lecz z pominięciem wszelkich zbytecznych szczegółów systematycznych.

Fizyka, 3 godz. tyg. Wstęp: Krótkie uwagi o zadaniu i metodzie fizyki. Powtórzenie nauki o rozciągłości i nieprzenikliwości ciał z klas

niższych. Drobina, atom. Stany skupienia. — Mechanika: Wiadomości wstępne o ruchu. Ruch jednostajny i jednostajnie zmienny. Prawo bezwładności. Spadek wolny. Pomiar sił dynamiczny i statyczny. Ciężar. Opór powietrza. Rzut pionowy w górę, Określenie i miary pracy. Siła żywa, energia.—Składanie i rozkładanie ruchów. Rzut ukośny. Ruch na równi pochyłej. Składanie i rozkładanie sił przyłożonych do jednego punktu; wypadkowa sił, przyłożonych do punktów układu sztywnego. Moment obrotu. Para sił. Środek ciężkości. Rodzaje równowagi: stałość. Maszyny proste na zasadzie zachowania pracy. Opory ruchu, niemożność tak zwanego „perpetuum mobile“. Waga równoramienna i waga dziesiętna. — Ruchy po liniach krzywych, siła dośrodkowa i siła odśrodkowa. Ruch centralny. Wahadło matematyczne i wahadło fizyczne, to ostatnie tylko sposobem doświadczalnym (wahadło rewersyjne).—Powtórzenie nauki o siłach molekularnych z klas niższych. Moduł sprężystości. Wytrzymałość. Uderzenie. — Powtórzenie mechaniki płynów z klas niższych z odpowiedniem uogólnieniem i uzupełnieniem. Twierdzenie Torricilli'ego o wypływie, ciśnienie hydrodynamiczne w poziomej rurze wypływowej, napięcie powierzchni, włoskowatość. Roztwarzanie, dyfuzya. — Powtórzenie mechaniki gazów z klas niższych z uzupełnieniem. Prawo Mariotta i Gay-Lussaca. Ważenie gazów; obliczenie rozrzedzenia i zgęszczenia w pompach powietrznych; parcie w powietrzu. Barometryczne mierzenie wysokości. Wypływ gazów, dyfuzya, absorbcya. — Nauka o ruchu falowym: Prawa prostego ruchu drgającego, łatwe przypadki składania drgań, fale postępowe podłużne i poprzeczne, odbijanie się i interferencya fal, fale stojące, wszystko przeważnie sposobem wykreślnym i eksperymentalnym. — Akustyka: Powstawanie głosu. Rodzaje głosu. Wyznaczenie wysokości tonu. Skala dur i mol, trójdźwięk. Prawa drgania struny napiętej (monokord), tony górne. Siła tonu. Barwa tonu. Odbrzmiewanie. Brzmiące pręty, płyty i błony. Piszczałki. Narząd głosowy. Rozchodzenie się głosu. Prędkość rozchodzenia się głosu, ubywanie siły głosu z odległością, odbijanie się i interferencya fal głosowych. Narząd słuchowy.

Chemia, 2 godz. tyg. Chemia organiczna: Pojęcie związku organicznego. Wykazanie istotnych składników związku organicznego; wzory atomistyczne stosunkowe; wzory drobinowe; wzory empiryczne i wyrozumowane. — Olej skalny. Metan, etan, propan, butan i pentan wraz z ich najważniejszemi połączeniami pochodnemi; kwas palmitowy, stearowy i cerotowy. Etylen i propylen oraz ich ważniejsze połączenia pochodne. Acetylen, najważniejsze połączenia allylu, kwas olejowy, tłuszcze naturalne (mydła i świece), węglowodany, fermentacya alkoholowa. Najważniejsze związki sinowe. Omówienie mazi pogazowej. Benzol, toluol i ich najważniejsze połączenia pochodne. Dwu i trójfenylometan ze wskazaniem na barwniki smołowe. Indygo. Naftalina, antracen. Pirydyna, chinolina, akrydyna; najważniejsze alkaloidy. Olej terpentynowy, kamfora, kauczuk i gutaperka; żywice. Ciała białkowate.

Geometrya wykreślna, 3 godz. tyg. Rzuty prostokątne graniastosłupów, ostrosłupów, walców, stożków. Przekroje płaskie, siatki oświetlenie równoległe, tudzież łatwiejsze przypadki wzajemnych przenikań tych brył. Sposób powstawania w przestrzeni przecięć ostrokręgu, ich

konstrukcye i rzuty. Wyprowadzenie najważniejszych własności tych krzywych z ich zastosowaniem do prowadzenia stycznych. Płaszczyzny styczne do powierzchni walców i stożków. Cienie rzucane na wnętrze powierzchni walcowych i stożkowych.

Rysunki odręczne, 2 godz. tyg. Ciąg dalszy rysunku figuralnego według odlewów gipsowych i trudniejszych wzorów. O ile czas wystarczy powtórzenie ćwiczeń w rysowaniu ornamentów i kształtów roślinnych z natury.

VII. KLASA.

Religia, 2 godz. tyg. Przegląd historyi kościelnej.

Język polski, 4 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury polskiej wieku XIX. w całości lub w dłuższych wyjątkach. Czytanie celniejszych a charakterystycznych ustępów z autorów klasycznych greckich i rzymskich we wzorowym przekładzie. („Antygona“ Sofoklesa i wyjątki z „Prometeusza“ Aischylosa, liryka grecka, Solon, Tyrteusz, jako lektura domowa dyalog Platona lub jego obrona Sokratesa). Ćwiczenia w wykładzie ustnym. Obowiązkowa lektura domowa. Deklamacya. Ćwiczenia stylistyczne jak w kl. VI.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Lektura jak w kl. V. Utwory trudniejsze Goethego, Schillera, Grillparzera, dramaty Szekspira w przekładzie niemieckim. Lektura obowiązkowa domowa. Ćwiczenia ustne jak w kl. V., nadto wolne wykłady. Wypracowania piśm., poetyka, stylistyka i wiadomości literackie, jak w kl. VI.

Język francuski, 3 godz. tyg. Powtarzanie przy sposobności najważniejszych prawideł gramatycznych. Lektura dłuższych ustępów poetycznych (dramatów) i prozaicznych. Zarysy biograficzne tych autorów, z których dzieł wyjątki właśnie się czyta. Uwzględnienie rozpraw z dziedziny nauk przyrodniczych i technicznych. Nauki udziela się w języku francuskim. Wypracowania piśmienne jak w kl. VI.

Historya, 4 godz. tyg. Dwie godziny: Powtórzenie historyi i geografii monarchii austryacko-węgierskiej z dołączeniem przeglądu statystycznego produkcyi płodów surowych, przemysłu i handlu, uwzględniając dla porównania stosunki analogiczne w wielkich państwach europejskich. Nauka o ustroju konstytucyjnym i o administracyi monarchii ze szczególnem uwzglednieniem części monarchii, reprezentowanej w Radzie państwa. — Dwie godziny: Dzieje kraju rodzinnego ze szczególnem uwzględnieniem momentów z dziejów kultury.

Matematyka, 4 godz. tyg. Arytmetyka ogólna: Zasady nauki o połączeniach. Dwumian Newtona dla wykładników całkowitych i dodatnich. Zasady nauki o prawdopodobieństwie. — Geometrya: Trygonometrya sferyczna. Najważniejsze własności trójkąta sferycznego, jego powierzchnia. Najważniejsze wzory do rozwiązywania trójkątów sferycznych prosto i ukośnokątnych. Zastosowanie trygonometryi sferycznej do stereometryi i najprostszych zagadnień astronomicznych. Geometrya analityczna prostej, koła i przecięć stożkowych na płaszczyźnie na podstawie spółrzędnych prostokątnych a niekiedy biegunowych. Własności przecięć stożkowych ze względu na ogniska, styczne, normalne i średnice. Kwadratura elipsy i paraboli. — Powtórzenie całego materyału naukowego klas wyższych

na przykładach odpowiednio dobieranych. Cztery zadania szkolne na półrocze.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. I. półr. Mineralogia: Przerobienie najważniejszych minerałów pod względem ich krystalograficznych, fizycznych, chemicznych i innych własności w systematycznym porządku, lecz z pominięciem wszelkich postaci rzadszych lub takich, którychby uczniowie na podstawie poglądu poznać nie mogli. — II. półr. Zasady geologii: Zwięzłe i krótkie przedstawienie przemian fizycznych i chemicznych z uwzględnieniem stosownych przykładów; najzwyklejsze skały i najważniejsze szczegóły o budowie gór, objaśnione o ile możności przykładami z bliskiego otoczenia. Krótki opis epok geologicznych; przy nauce o zwierzętach i roślinach przedhistorycznych należy często zwracać uwagę na rodowe powinowactwo istot żyjących.

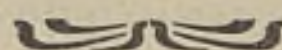
Fizyka, 4 godz. tyg. Zasady astronomii (kosmografii): Pozorny ruch dzienny sklepienia niebieskiego; czas gwiazdowy; spółrzędne odniesione do horyzontu i równika; wyznaczenie linii południkowej i wysokości bieguna. — Wielkość i kształt ziemi. Obrót ziemi około osi, (doświadczenie z wahadłem Foucaulta) i zjawiska stąd wynikające. — Ruch pozorny słońca, ekliptyka. Spółrzędne odniesione do ekliptyki. Prawdziwy i średni czas słoneczny. Rok słoneczny i rok zwrotnikowy. Dni przestępne. Ruch prawdziwy ziemi około słońca. Odległość słońca. — Planety, krótkie wyjaśnienie ich ruchu pozornego. Prawa Keplera; wyprowadzenie prawa Newtona o ciążeniu powszechnem z praw Keplera. Odległość i ruch księżyca, Opisanie sposobu wyznaczenia średniej gęstości ziemi. Porównanie masy ziemi z masą słońca, przypływ i odpływ morza. Procesya punktów równonocnych, wyjaśnienie jej za pomocą giroskopu. — Krótkie wiadomości o planetach, o kometach, gwiazdach spadających, gwiazdach stałych, gromadach gwiazd i mgławicach. — Nauka o cieple: Termometry, spółczynnik rozszerzalności. Ilość ciepła, ciepło właściwe. Związki między ciepłem a pracą mechaniczną; mechaniczny równoważnik ciepła. Istota ciepła. — Zmiany stanu skupienia z uwzględnieniem ciepła zużytego lub wytworzonego. Krótkie wiadomości o parach nasyconych i parach przegrzanych. Gęstość par (ciężar drobinowy). Higrometrya. Opady atmosferyczne. Maszyna parowa. Przewodzenie ciepła. Krótkie uwagi o promieniowaniu ciepła. Izotermy, izobary, wiatry. — Nauka o magnatyzmie i elektryczności. a) Magnetyzm: Powtórzenie zjawisk zasadniczych. Prawo Coulomba, natężenie bieguna, natężenie pola magnetycznego, linie sił magnetycznych. Położenie biegunów, moment magnetyczny. Elementa magnetyzmu ziemi. — b) Elektryczność statyczna: Powtórzenie doświadczeń zasadniczych o elektryzowaniu przez tarcie, udzielanie i rozdział; maszyna influencyjna. Prawo Coulomba i pomiar elektrostatyczny ilości elektryczności; pole elektryczne, najważniejsze wiadomości o potencyale w punkcie pola elektrycznego. Potencyał przewodnika. Scharakteryzowanie potencyału zapomocą doświadczeń. Pojemność, kondenzatory (stała dielektryczność), energia elektryczna ciała naelektryzowanego. Elektryczność atmosfery. — c) Prądy elektryczne: Różnica potencyałów w otwartem ogniwie galwanicznem, siła elektromotoryczna, zasadnicze doświadczenia Volty, stosy galwaniczne. Prąd elektryczny, jego

pole magnetyczne, prawo Biot-Savart'a, bezwględna jednostka elektromagnetyczna prądu i Amper. Busola stycznych Webera. Galwanometer zwierciadłowy. Prawo Ohma. — Elektroliza, polaryzacya galwanicza, ogniwa stałe, akumulatory. Wytwarzanie ciepła przez prąd. Prawo Joula, bezwzględne jednostki elektromagnetyczne oporu i siły elektromotorycznej, prawny Ohm i Volt. Oświetlenie elektryczne. Zjawisko Peltier'go. Prądy termoelektryczne. Pomiar oporu według metody podstawienia. Wyznaczenie oporu wewnętrznego i siły elektromotorycznej ogniw według metody Ohma. Rozgałęzienie prądu na dwie części. — Pole magnetyczne zamkniętego przewodnika płaskiego. Działanie wzajemne dwu przewodników prądu. Pole magnetyczne selenoidu; teorya magnetyzmu Ampera; elektromagnesy; zastosowania. Zjawiska zasadnicze diamagnetyzmu. Obroty elektromagnetyczne. — Indukcya prądów z odwołaniem się na zasadę zachowania energii. Działanie fizyologiczne indukcyi. Objaśnienie maszyny magnetoelektrycznej i maszyny dynamoelektrycznej. Induktor Ruhmkorffa. Telefon i mikrofon. — Optyka: Powtórzenie nauki z klasy IV. o rozchodzeniu się światła. Hipotezy o naturze światła. Wyznaczenie prędkości rozchodzenia się światła. Fotometrya. — Odbijanie się światła, wyjaśnienie na podstawie ruchu fatowego. Obrazy w zwierciadłach kulistych. Załamywanie się światła, uzasadnienie jego teoryczne na podstawie ruchu falowego. Odbicie całkowite. Przechodzenie światła przez płytę, ograniczoną równoległemi ścianami płaskiemi, przez graniastosłup, minimum zboczenia, wyznaczenie spółczynnika załamania. Soczewki, obliczenie i konstrukcya obrazów w soczewkach, aberacya, sferyczna. Rozszczepiania się światła; zabarwienie obrazu w soczewce, soczewki achromatyczne. Wyjaśnienie tęczy sposobem wykreślnym. Spektrometer. Widma emisyjne i absorbcyjne, najważniejsze wiadomości o analizie spektralnej, wyjaśnienie linii Fraunhofera; barwy ciał. Krótkie uwagi o fluorescencyi. Działanie chemiczne światła. Działanie termiczne światła, ciemne promienie ciepła; emisya i absorbcya promieni ciepła; ciała atermaniczne i diatermaniczne. Promienie Röntgena. — Aparat projekcyjny, ciemnia fotograficzna, oko. Mikroskopy i lunety dioptryczne z krótkiem wyjaśnieniem powiększenia. Interferencya, barwy cienkich płytek, pierścienie Newtona, uginanie się światła przez szparę. Polaryzacya przez załamanie podwójne; płytki turmalinowe. Graniastosłup Nikola. Skręcenie płaszczyzny drgania (Sacharometr).

Geometrya wykreślna, 2 godz. tyg. Rzuty powierzchni kuli, jej przekroje płaskie, płaszczyzny styczne, tudzież walce i stożki styczne do kuli. Cienie własne i cienie rzucone na wypukłe i wklęsłe strony powierzchni walców, stożków i odcinków kuli. — Powtórzenie najważniejszych części nauki geometryi wykreślnej na odpowiednio dobranych zagadnieniach i przykładach.

Rysunki odręczne, 2 godz. tyg. Wykonanie zadań do egzaminu dojrzałości z materyału naukowego klas poprzedzających.

Do rzędu przedmiotów obowiązkowej nauki należy nadto w każdej klasie szkoły realnej nauka gimnastyki w 2 godzinach na tydzień. Zadanie i plan nauki zastosowane do reskryptu c. k. Ministerstwa wyzn. i ośw. z 12. lutego 1897 l. 17.261 z r. 1896.

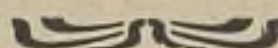
B) Przedmiot względnie obowiązkowy.

Język ruski jest przedmiotem względnie obowiązkowym dla tych uczniów, których rodzice lub opiekunowie z początkiem roku szkolnego wyraźnie oświadczą, że ich synowie lub pupile przynajmniej przez dwa lata będą brali udział w nauce tego języka. Takim uczniom wolno rozpoczętą naukę przed upływem powyższego czasu przerwać tylko z ważnych powodów za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Nauka tego przedmiotu przypada na klasy III., IV., V., VI. w każdej w dwu godzinach tygodniowo i dzieli się na stopień niższy i wyższy. Stopień niższy obejmuje dwa półrocza, stopień wyższy sześć półroczy.

Stopień niższy: Nauka czytania i pisania poprawnego, wymawiania i akcentowania. Uczenie się na pamięć i wygłaszanie piękniejszych ustępów poetycznych i prozaicznych, poprzednio w szkole objaśnionych. Z gramatyki: fleksya oparta na porównaniu z fleksyą polską, objaśnienie na przykładach najważniejszych zjawisk składni, odstępujących od składni polskiej. Wypracowania piśmienne. W początkach nauki ćwiczenia w pisaniu, odpisywanie z czytanki; później dyktaty, pisanie ustępów z pamięci, odpowiedzi na pytania, łatwe reprodukcye.

Stopień wyższy: Czytanie wybranych ustępów z Wypisów dla seminaryów nauczycielskich z objaśnieniami historyczno-literackiemi. Czytanie wybitniejszych utworów literatury ruskiej w całości. Deklamacya celniejszych utworów poetycznych. Wypracowania piśmienne dwa razy na miesiąc. Reprodukcye, opisy i obrazy, pod koniec nauki małe rozprawy.

C) Przedmioty nadododowiązkowe.

Ćwiczenia w chemicznym laboratoryum. Ćwiczenia te odbywały się w dwu kursach, na które uczęszczali uczniowie klasy V. (kurs I.) i klasy VI. (kurs II.) po 2 godz. tyg.

I. Uczniowie kursu I-go zajmowali się analizą pojedyńczą, jakościową, tak suchą, jak mokrą, a nadto rozbierali wiele produktów technicznych, stopów i minerałów prostszego składu chemicznego. Analiza barwików nieorganicznych. Ćwiczenia w wydmuchiwaniu szkła.

II. Uczniowie klasy VI. zajmowali się analizą ilościową, głównie miareczkową, otrzymywali syntetycznie różne połączenia tak z chemii tłuszczowej, jak aromatycznej. Barwiki organiczne. W toku nauki zwracano szczególniejszą uwagę na praktyczne zastosowanie analizy w badaniu ciał, z któremi najczęściej spotykamy się w życiu codziennem (woda do picia i wody mineralne, nafta i ocet, płyny alkoholowe, artykuły spożywcze). Mikroskopowanie i polarymetrya.

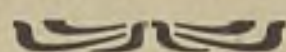
Stenografia. Nauka stenografii polskiej (syst. J. Polińskiego) odbywała się w jednym kursie przez 2 godziny tygodniowo. Materyał naukowy: Alfabet stenograficzny, pisanie wyrazów, znaczniki, skracanie zdań. Pisanie dyktatów z odczytywaniem stenogramów.

Śpiew. w 2 oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

I. oddział. Z teoryi śpiewu wzięto zasady układu myzycznego: nuty, ich wartość, takt, tempo, znaki dynamiczne, interwały, krzy-

żyki, bemole, kasowniki, znaki powtarzania. Podano uczniom główne wiadomości o budowie organu głosowego, o oddechaniu i wydawaniu tonu. Ćwiczono gamy dur i mol, trafianie interwałów, akordy i tonacyę, łączenie rejestrów i łatwiejsze pieśni na dwa głosy,

II. oddział. Śpiew choralny: 17 pieśni religijnych kościelnych. 15 cerkiewnych; 17 pieśni świeckich i hymn ludu. Śpiewano w chórze 3 i 4 głosowym męskim i mieszanym.

D) Wykaz lektury

za rok szkolny 1906/7.

Wymienione poniżej utwory literackie czytano w całości, a to częściowo w szkole z uzupełnieniem zapomocą lektury domowej.

JĘZYK POLSKI.

KLASA V. 1. „Treny“ Jana Kochanowskiego, 2. Kazania sejmowe Skargi, 3. Pamiętniki Paska.

KLASA VI. 1. Krasicki, Satyry, 2. Niemcewicz, Powrót posła, 3. „Barbara Radziwiłłówna“ Felińskiego, 4. Mickiewicz, Ballady i romanse.

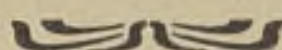
KLASA VII. 1. Mickiewicz: „Wallenrod“, „Sonety krymskie“, „Dziady“, 2. Malczewski: „Marya“, 3. Fredro: „Śluby panieńskie“, „Zemsta“. 4. Słowacki: „Balladyna“, „Lilla Weneda,“ 5. Krasiński: „Nieboska komedya“, „Irydyon“, 6. „Powrót do gniazda“ J. I. Kraszewskiego.

JĘZYK NIEMIECKI.

KLASA V. 1. Körner: „Zriny“, 2. Schiller: „Jungfrau von Orleans“.

KLASA VI. 1. Lessing: „Emilia Galotti“, 2. Schiller: „Kabale und Liebe“, 3. Goethe: „Hermann und Dorothea“.

KLASA VII. 1. Goethe: „Iphigenie auf Tauris“, 2. Goethe: „Egmont“. 3. Schiller: „Wilhelm Tell“.

E) Temata do ćwiczeń ustnych.

w r. szk. 1906/7.

a) W języku polskim.

KLASA Va.

1.	O żywieniu się roślin	uczeń I. Altschüler
2.	Geneza „Trenów„ Kochanowskiego . .	„ „ „
3.	Skrzetuski a Kmicic	„ B. Bałaban
4.	Muzyka w Panu Tadeuszu . . .	„ B. Brzozowski
5.	Obrona Zbaraża podług Sienkiewicza . .	„ M. Labiner
6.	Życie w głębinach morskich . . .	„ J. Lifschütz
7.	Mickiewicz w Rzymie	„ J. Medyński
8.	Powietrze jako czynnik geologiczny . .	„ E. Mosiewicz
9.	Tło historyczne w powieści „Ogniem i mieczem“	„ L. Weigler
10.	Wpływ klimatu na człowieka . . .	„ J. Weinbaum

KLASA Vb.

1.	Rozbiór „Świtezianki“ Mickiewicza . .	uczeń B. Buxbaum
2.	Nowele Sienkiewicza	„ „ „
3.	Powstanie Kozaków pod Chmielnickim .	„ A Liebesmann
4.	Stosunek plazmy do jądra . . .	„ J. Milch
5.	O zasługach J. B. Zimorowicza . . .	„ M. Popowitcz
6.	O wulkanach	„ Ch. Presser
7.	O bakteryach	„ L. Rendelstein
8.	Rokosz J. Lubomirskiego w poezyi polskiej	„ E. Sommerstein
9.	Przystosowanie się roślin do warunków bytu	„ „ „
10.	Stan literatury europejskiej w XVII. w. .	„ „ „
11.	Charakterystyka osób głównych w „Potopie“	„ K. Strusiewicz
12.	Mickiewicz o Szymonowiczu . . .	„ „ „
13.	Rządy rosyjskie w kraju Tarnopolskim .	„ W. Szczęsny
14.	Humanizm w literaturze polskiej . .	„ J. Witoszyński

KLASA VIa.

1.	Tło historyczne w Konradzie Wallenrodzie .	uczeń S. Bieler
2.	Komedye Zabłockiego na tle epoki . .	„ B. Csillik
3.	Okres rzymski w twórczości Mickiewicza .	„ „ „
4.	Zagadnienie społeczne w powieści polskiej z II. połowy XVIII. w.	„ „ „
5.	Zagadnienia społeczne w powieści polskiej z początku XIX. w.	„ „ „
6.	Listy z podróży Odyńca do Chodźki . .	
7.	Romantyka polska przed Mickiewiczem .	„ „ „
8.	Romans w Polsce za Stanisława Augusta .	„ M. Domanasiewicz
9.	Analiza mowy	„ „ „
10.	Komedye Bohomolca	„ J. Fruchtmann
11.	Rozprawa Brodzińskiego: O klassyczności i romantycz.	„ „ „
12.	Polska w sprawie wschodniej XVIII. w. .	„ E. Grünberg
13.	Charakterystyka osób w Panu Tadeuszu .	„ „ „
14.	Palenie tytoniu a hygiena. . . .	„ M. Kleiner
15.	O powieści ludowej	„ A. Leiner
16.	Geneza Grażyny	„ H. Olexincer
17.	Znaczenie Konrada Wallenroda . . .	„ „ „
18.	O satyrze	„ M. Thau
19.	Teorya descendencyi	„ „ „
20.	Schiller a romantyka polska . . .	„ J. Wachmann
21.	Karol Libelt, w setną rocznicę urodzin .	„ J. Weitzmann
22.	Dzieje biblioteki Załuskich . . .	„ „ „

KLASA VIb.

1.	Pan Tadeusz jest epopeją	uczeń E. Borodyewicz
2.	Żelazo na usługach ludzkości . . .	„ „ „
3.	Przyczynowość w przyrodzie . . .	„ O. Goldberg
4.	Jacy królowie polscy przyczynili się do rozwoju lit. polskiej?	„ J. Kleinberg
5.	Fermenty	„ J. Knapik
6.	Dzieje biblioteki Załuskich. . . .	„ „ „
7.	O niezniszczalności energii . . .	„ A. Lorber
8.	Zaczarowane koło	„ S. Mann

9.	Modernizm	uczeń S. Mann
10.	Od Asnyka do Wyspiańskiego . . .	„ „ „
11.	Młoda Polska wogóle, a w szczególności Kaz. Przerwa — Tetmajer	„ „ „
12.	Dusza w młodej Polsce	„ „ „
13.	I pieśń niech zapłacze	„ O. Margulies
14.	Irydyon	„ H. Parnas
15.	O sztuce	„ J. Schmutz
16.	Lalka, treść i charakterystyka osób . .	„ M. Spis
17.	Eros i Psyche	„ H. Szwajkowski
18.	Dziady	„ J. Teuchmann.

KLASA VII.

1.	Typy polskie w komedyach Fredry . .	uczeń S. Chmurowicz
2.	Idea Wallenroda	„ J. Kornstein
3.	O księgach pielgrzymstwa Mickiewicza .	„ I. Kwastel
4.	Rok 1830/1 u Mickiewicza, Słowackiego, Krasińskiego	„ „ „
5.	Marya Konopnicka	„ E. Porębski
6.	Rozbiór Wesela Wyspiańskiego . . .	„ „ „
7.	Rozwój dramatu w Polsce . . .	„ J. Weiss
8.	Geneza i ocena poematu Słowackiego „W Szwajcaryi“	„ S. Weitmann.

b) W języku niemieckim.

KLASA Va.

1.	Minna von Barnhelm	uczeń B. Brzozowski
2.	Schallstrahlen und Schallwellen . . .	„ J. Lifschütz
3.	Die Anfänge der Eisenbahnen in Deutschland und Österreich	„ S. Saphir
4.	Anfänge der Komödie	„ I. Steinberg
5.	Die Gesetzgebung Solons	„ „
6.	Inwiefern weicht Schiller in seiner „Jungfrau von Orleans“ von der Geschichte ab? . .	„ J. Weinbaum.

KLASA Vb.

1.	Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand	uczeń B. Buxbaum
2.	Der Traum ein Leben	„ „
3.	Wallenstein	„ E. Somerstein
4.	Die Räuber	„ „

KLASA VIa.

1.	Lessings Abhandlung über die Fabel . .	uczeń D. Freudental
2.	Julius Cäsar	„ „
3.	Nathan der Weise	„ E. Grünberg
4.	Götz von Berlichingen	„ Ch. Krell
5.	Simplicissimus	„ A. Leiner
6.	Cid	„ H. Olexyncer
7.	Das Waltharilied	„ M. Thau
8.	Minna von Barnhelm	„ „ „
9.	Die franz. Literatur zur Zeit Ludwigs XIV. und ihr Einfluss auf die deut. Literatur . .	„ J. Wachmann

KLASA VIb.

1. Götz von Berlichingen . . . . uczeń H. Parnass
2. Das griech. Theater . . . . „ „ „
3. Reinecke Fuchs . . . . . „ J. Ruth
4. Maria Stuart . . . . . . „ M. Spis
5. Nathan der Weise . . . . . „ W. Wagner

KLASA VII.

1. Der deutsche Roman . . . . uczeń I. Harband
2. Die Kultur der alten Ägypter . . . „ E. Porębski
3. Soldatentypen in „Wallensteins Lager“ . „ J. Weiss
4. Hermann und Dorothea und Wiesław . „ „ „

F) Tematy wypracowań piśmiennych

w roku szk. 1906/7.

(Domowe wypracowania oznaczone gwiazdką).

a) W języku polskim.

KLASA Va.

1. Czy Jacek Soplica jest bohaterem „Pana Tadeusza“?
2.* „Polska jesień“.
3. Przekład ustępu niemieckiego.
4.* Rozstanie się Hektora z żoną i dzieckiem.
5. Kochanowski a Horacy.
6.* Wpływ warunków zewnętrznych na rozwój roślin.
7. Jakie uczucia i myśli znajdujemy w 18. trenie Kochanowskiego.
8.* Wykazać cechy epopei na poznanych wyjątkach z Iliady i Odyssei.
9. Charakterystyka Wołodyjowskiego.
10.* Życie miejskie a wiejskie.
11. Skarga jako prorok.
12.* Panegiryzm w literaturze polskiej XVII. w.
13.* Jak się odżywiają rośliny?
14. Przekład ustępu niemieckiego.

KLASA Vb.

1. jak w Va.
2.* „ „ „
3. „ „ „
4.* Jak wyobrażali sobie Grecy życie bogów olimpijskich?
5. Krótka charakterystyka Pieśni Kochanowskiego.
6.* Znaczenie państwa Karola W. w dziejach Europy.
7. Jakie znaczenie mają Treny Kochanowskiego w literaturze polskiej?
8. Który ustęp w powieści Sienkiewicza „Ogniem i mieczem“ najbardziej mi się podoba i dlaczego?
9.* Złoto a żelazo.
10. Rozwój poezyi polskiej w XVI. wieku.
11.* Dlaczego Skarga jest największym kaznodzieją polskim?
12. Wpływ wypadków historycznych na literaturę XVII. wieku.
13.* jak w Va.
14. „ „ „

KLASA VIa.

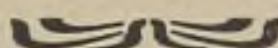
1. Jan Chryzostom Pasek jako żołnierz.
2.* Przeróbka ropy.
3. Przekład ustępu niemieckiego.
4.* Krew i jej funkcye w organizmie ludzkim.
5. Podać charakterystykę jednej postaci z Satyr Krasickiego.
6.* Kierunek sentymentalny w poezyi XVIII. wieku.
7. Jakie zalety posiadają komedye Zabłockiego.
8. Znamiona poezyi polskiej porozbiorowej.
9.* Wyjaśnić znaczenie przysłowia: „Z jakim przestajesz, takim się stajesz“.
10. Stanowisko Niemcewicza względem francuszczyzny i sarmatyzmu w „Powrocie posła“.
11.* Źródła romantyzmu.
12. Upiory w balladach Mickiewicza.
13.* Wpływ alkoholu na organizm ludzki.
14. Przekład ustępu niemieckiego.

KLASA VIb.

1.* Jakie wspomnienia historyczne łączą się ze zbaraskim zamkiem.
2. Stan oświaty w Polsce za Sasów.
3.* O ile bogactwo i ubóstwo wpływają na rozwój charakteru.
4. Pomocnicy człowieka ze świata zwierzęcego.
5.* O ile znajomość dziejów ojczystych wpływa na spotęgowanie miłości ojczyzny?
6. Zależność świata organicznego od nieorganicznego.
7.* Rozwinąć i poprzeć przykładami myśl zdania Krasickiego: „Miłe złego początki, lecz koniec żałosny“.
8. Stan szkół w Polsce za Sasów podług Kitowicza.
9.* Podkomorzy a Starosta w komedyi Niemcewicza „Powrót posła“.
10. Przyczyny i skutki wojny siedmioletniej.
11.* Dlaczego starożytni uważali wygnanie za jedną z najcięższych kar.
12. Wykazać, że rolnictwo jest początkiem oświaty.
13.* Uzasadnić przykładami przysłowie: „Pieniądz jest dobrym panem, ale złym sługą“.
14. Jakie prace wykonuje woda?

KLASA VII.

1. Sonety krymskie w rozwoju twórczości Mickiewicza.
2.* Bolesław Chrobry na tle współczesnych stosunków politycznych Europy.
3. Przekład ustępu niemieckiego.
4.* Jaki związek zachodzi między poszczególnemi scenami III. części Dziadów.
5. Charakterystyka Miecznika z „Maryi“.
6.* Nakreślić zwięźle rozwój mesyanizmu w Polsce.
7. Rozwinąć myśl Kazimierza Brodzińskiego: „Miłość ojczyzny każe nam kochać jej literaturę“.
8.* Co znaczą słowa Sokratesa: „Poznaj siebie samego“.
9. Konrad Wallenrod a Irydion.

b) W języku niemieckim.

KLASA Va.

1. Inhaltsangabe der Gellert'schen Fabel „Der Prozess“.
2*. Wie habe ich die Ferien zugebracht?
3. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
4.* Die Exposition der Handlung in Körners „Zriny“.
5. Goethes „Ballade“. (Freie Nacherzählung).
6.* Das Leben ein Traum. (Eine Vergleichung).
7. Der Graf von Habsburg. (Kurze Inhaltsangabe).
8. Johanna nimmt Abschied von ihrer Heimat. (Nach der Lektüre).
9.* Das Leben eine Reise. (Eine Vergleichung).
10. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
11.* Die Folgen der Kreuzzüge.
12. Der Handschuh. (Inhaltsangabe).
13.* Schuld und Sühne der Jungfrau von Orleans. (Nach der Lektüre).
14. Der Taucher. (Kurze Inhaltsangabe).

KLASA Vb.

1. Gedankengang des Gedichtes „Die Kraniche des Ibykus“.
2.* Wie habe ich die Ferien zugebracht.
3. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
4.* Böses Beispiel verdirbt gute Sitten.
5. Die Bürgschaft. (Inhaltsangabe).
6.* Aus welchen Ursachen handeln die Hauptpersonen in Schiller „Taucher“.
7. Das Hochzeitlied. (Inhaltsangabe).
8. Die Erzählung des Sängers (nach dem Gedichte „Rudolf von Habsburg“).
9.* Der Frühling.
10. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.
11.* Jung gewohnt alt getan.
12. Das römische Haus.
13.* Gang der Handlung in der „Jungfrau von Orleans“.
14. Der Schenk von Limburg. (Inhaltsangabe).

KLASA VIa.

1. Einfluss der Völkerwanderung auf die deutsche Literatur.
2.* Was der Mensch säet, das wird er ernten.
3. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
4.* Wir sind dem Alter Achtung schuldig.
5. Charakteristik des Prinzen von Guastalla.
6. Lessings Polemik mit Gottsched.
7.* Nach getaner Arbeit ist gut ruhen.
8. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
9.* Gewitter und Krieg.
10. Der Gegensatz zwischen Vater und Sohn in Goethes „Hermann und Dorothea“.

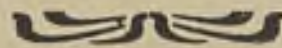
KLASA VIb.

1. Gedankengang des Hildebrandsliedes.
2.* Nutzen der Eisenbahnen.
3. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
4.* Worin hat die Anhänglichkeit des Menschen an seine Heimat ihren Grund?
5. Charakteristik Odoardos.

6. Lessings Verdienste um das deutsche Drama.
7.* Steter Tropfen höhlt den Stein.
8. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.
9.* Nutzen der Schiffahrt.
10. Die drei Freunde in Goethes „Hermann und Dorothea“.

KLASA VII.

1. Die Entwicklung der menschlichen Kultur (nach Schillers „Spaziergang“).
2.* Die Wichtigkeit der Selbsterkenntnis.
3. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.
4.* Ein anderes Antlitz eh' sie geschehen.
   Ein anderes zeigt die vollbrachte Tat.
5. Charakteristik des Thoas nach Goethes „Iphigenie auf Tauris“.
6. Worauf beruht Egmonts Beliebtheit beim Volke.
7.* Verdacht und Argwohn.
8. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.
9.* Der wissenschaftliche Beruf im Vergleich zu andern Lebensbestimmungen.

G. a) Wykaz lektury

na rok szkolny 1907/1908.

JĘZYK POLSKI.

KLASA V. 1. „Treny“ Jana Kochanowskiego [60 h], 2. Kazania sejmowe Skargi [60 h], 3. Sielanki Szymonowicza [20 h], 4. Pamiętniki Paska [1 K 40 h]. — Dzieło 1. i 2. w wydaniu Westa w Brodach, 3. w wydaniu Mrówki, 4. w wydaniu Towarz. naucz. szkół wyż.

KLASA VI. 1. Krasicki, Satyry [40 h], 2. Niemcewicz, Powrót posła [80 h], 3. Mickiewicz, Ballady i romanse [60 h], Dziady cz. II. i IV. [60 h]. — Dzieło 1. w wydaniu „Mrówki“, 2. w wydaniu Towarz. naucz. szkół wyższych, 3. w wydaniu Westa.

KLASA VII. 1. Mickiewicz „Wallenrod“ [60 h], 2. Malczewski „Marya“ [60 h], 3. Alex. hr. Fredro „Zemsta“ [60 h], 4. Słowacki „Lilla Weneda“ [60 h], 5. Krasiński „Nieboska Komedya“ [60 h], 6. „Powrót do gniazda“ J. I. Kraszewskiego [1 K 20 h]. — Dzieła 1. — 5. w wyd. Westa, 6. w wyd. Zuckerkandla.

JĘZYK NIEMIECKI.

KLASA V. 1. Grillparzer „Die Ahnfrau“, 2. Schiller „Jungfrau von Orleans“.

KLASA VI. 1. Lessing „Minna v. Barnhelm“, 2. Schiller „Kabale und Liebe“, 3. Goethe „Hermann und Dorothea“.

KLASA VII. 1. Goethe „Iphigenie auf Tauris“, 2. Schiller „Wallenteins Tod“, 3. Goethe „Egmont“.

Wszystkie dzieła w wyd. Graesera [tomik po 60 h], z wyjątkiem pierwszego dzieła w kl. V. i ostatniego w kl. VII., które mają być w wydaniu Towarz. naucz. szkół wyż.

G. b) Podręczniki

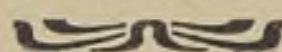
do nauki języka ruskiego.

KLASA III. Kokorudz - Konarski Gramatyka, Lwów 1900. 2 Kor. Барвіньский, Читанка руска для шкіл видїлових, Львів 1900 1 К. 40 h.

KLASA IV. Gramat. jak w kl. III. — Барвіньский, Виїмки з народної лїтератури україньско-рускої XIX.в.для семинарів учительских ч. I. 3 К.

KLASA V. Барвіньский, Виїмки Ч. I. 3 К. Ч. II. 4 К. — Na lekturę obowiąz.: Костомарів „Дві рускі народности“ в II. томі „Історичної бібліотеки“. Цїна 5. К.

KLASA VI. Барвіньский, Виїмки Ч. II. — Na lekturę obowiąz.: Цеглиньский „Кара совісти“ народна драма в V. дїях. Цїна 1 К. О. Барвіньский, Павло Полуботок 40 h.

G. c) Wykaz podręczników do nauki przedmiotów obowiązkowych na rok szk. 1907/1908.

Klasa	Religia rz. kat.	Religia gr. kat	Język polski	Język niemiecki	Język francuski	Geografia	Historya	Matematyka	Historya naturalna	Fizyka	Chemia	Geometrya wykreślna
I.	Ks. Dr. Slósarz Katechizm religii katolickiej. Wyd. II. Opr. 1 K	Ks. Alexy Toroński, Katechizm chrześc. kat. Lwów, 3. wyd. Opr. 1 K	Małecki, Gramatyka Wyd. X. Opr. 2 K 40 h Próchnicki i Wójcik, Wypisy dla I. kl. wyd. IV. Opr. 1 K 50 h	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla kl. I. wyd. VI. Opr. 1 K 80 h	—	Romer, Geografia. Lwów 1904 1 kor 40 h	Pieniążek, Opowiadania z dziejów kraju rodzinnego Lwów 1895. Opr. 1 kor.	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry Część I. Wydanie 5. Sanok 1906. Opr. 1 K 20h	Nussbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii 3 K 40 h Rostafiński, Botan. dla kl. niż. wyd. V. Opr. 2 K 30 h	—	—	—
II.	jak w kl. I.	jak w kl. I.	Gramatyka jak w kl. I. Próchnicki i Wójcik, Wypisy dla II kl. wyd. III Opr. 1 K 80 h	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla kl. II. wyd IV. Opr. 2 K 20 h	—	Baranowski i Dziedzicki, Geografia, powszechna, wyd. XI. Opr 2 K 80 h	Zaleski, Opowiadania z dziejów austryackich i powszechn. wyd. II Opr. 1 kor.	jak w kl. I.	Te same podręczniki jak w kl. I.	—	—	Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa Cz. I. wyd. VIII. Opr. 1 K 50 h
III.	Ks. Tomasz Dąbrowski, Historya bibl. nowego zakonu. Wyd. III. Opr. 1 K 60 h	Ks. Alexy Toroński, Histor. bibl. now. zakonu Lwów 1901. Opr. 1 K 60 h	Gramatyka jak w kl. I Czubek i Zawiliński, Wypisy dla kl. III., wyd. II. Opr. 2 K	Jauner, Deut. Grammatik, wyd. II. Opr. 2 K 20 h German-Petelenz, Ćwicz niem dla kl. III. wyd. III. Opr. 2 K 40 h	J. Amborski, Książka do nauki języka francuskiego Cz. I. Lwów 1895. Opr. 1 K 70 h	jak w kl. II.	Zipper, Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian. Opr. 2 K 40 h	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry cz. II. wyd. III. Opr. 1 kor.	—	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższ. klas. Wyd. V. Opr. 2 kor.	—	Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa, Cz. II wyd. VI. Opr. 1 K 50 h
IV.	Ks. Dr. Jougan, Liturgika katolicka. Wyd. III Lwów 1906 Opr. 1 K 40 h	Ks. Alexy Toroński, Liturgika gr. kat. cerkwi. Lwów 1898 Opr. 1 K 60 h	Gramatyka jak w kl. I. Wzory poezyi i prozy Próchnickiego wyd. III Opr. 3 K	Gramatyka jak w kl. III. German-Petelenz, Ćwicz. niem. dla kl. IV. wyd. IV. Opr. 2 K 40 h	J. Amborski Książka do nauki języka francuskiego Cz. II. Lwów 1894. Opr. 2 kor.	Benoni Majerski, Geografia monarchii austr.-węg. wyd. V. Opr. 1 K 20 h	Zakrzewski, Historya powszechna, Cz. I. wyd. III Opr. 2 K 40 h	Dziwiński, Zasady algebry, wyd. III. Opr. 4 K	—	jak w kl. III.	Sucheni, Chemia w połączeniu z mineralog. Lwów 1904 2 kor. 20h	jak w kl. III
V.	Ks. Dr. Sieniatycki, Ogól kat. dogmatyka Lwów 1906. 2 K Ks. Dr. Jougan, Dogmat, szczeg. 1901 Opr. 2 K	Ks. Alexy Toroński, Dogmat fund. 1903 Opr 2 K i Dogmat szczeg. 1895 Opr. 2 K	Tarnowski — Bobin, Wyp. t. I. wyd. III. 3 K. Wybór z dzieł greck. i łacin. cz. I Opr. 5 kor. Zathey, Antologia rzym. Opr. 3 kor.	Gramatyka jak w kl. III. Ippoldt Stylo Deutsches Lesebuch, f. die V. Kl. Opr. 4 K	J. Amborski, Książka do nauki języka francuskiego Cz. III. Lwów 1895 Opr. 2 K 40 h	—	Zakrzewski, Historya powsz. cz. II. wyd IV. Opr 2 K 40 h Cz. III. wyd. II. Opr 2 K 80 h Lewicki, Zarys dziejów Polski, wyd. III. Opr. 2 kor.	Algebra jak w kl. IV. Mocnik Maryniak Geometrya wyd. V. Opr. 4 kor. Kranz, Logarytmy, Opr. 1 K 20 h	Rostafiński, Botanika szk. dla klas wyższych wyd. II. 3 K	—	Bruner i Tołłeczko, Chemia nieorganiczna Kraków 1907 3 K	Łazarski, Zasady geometryi wykreślnej (z atlasem), wyd. II. Opr. 3K 40 h
VI.	Ks. Szczelik Etyka katol. Wyd. III. Tarnów 1903 Opr. 1 K 80 h	Dorożyńskyj, Etyka Lwów 1904 2 K	Tarnowski — Bobin, Wyp. t. I. wyd. III. t. II. wyd II po 3 kor. Zathey, Antologia grec. op. 4 K, rzymska, opr. 3 K	Gramatyka jak w kl. III. Ippoldt Stylo Deutsches Lesebuch III, Teil VII Kl.	J Amborski, Wypisy francuskie. Cz. I. Lwów 1896 Opr 3 kor.	—	Zakrzewski, Historya powsz. cz. III. wyd. II Opr 2 K 80 h Lewicki, Zarys dziejów Polski, jak w kl. V.	Jak w kl. V nadto: Kranz, Zbiór zadań Opr. 3 K 50 h	Petelenz. Zoologia dla klas wyższych wyd. II. Opr. 3 kor.	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas Wyd. IV. Opr. 3K 40h.	Duchowicz-Bolland. Chemia. organiczna Lwów 1906 2 K 50 h.	jak w kl. V.
VII	Ks. Jougan, Historya kościoła katolickiego. Wyd II. 2 K	Wapler-Stefanowicz, Histor. chrz. katol. cerkwi Lwów 1886 Opr. 2 K 40 h (Wyczerp.)	Tarnowski i Bobin, Wyp. t. II wyd. II. Opr. 3 kor. Zathey, Antologie, jak w kl. VI.	Petelenz und Werner Deutsches Lesebuch für die VIII. Kl. der Gymn., Lwów 1894 Opr. 4 K 40 h	J Amborski, Wypisy francuskie Cz. II. Lwów 1897 Opr. 4 kor.	—	Jak w kl. V. i VI nadto Głąbiński—Finkel, Historya i statyst. austro-węg. monarchii wyd. II. Opr. 2 K	Te same podr. jak w kl. VI. nadto: Kranz, Trygonometrya kulista w zadaniach. Kraków 1903. 30 h.	Wiśniowski, Zasady mineralogii i geologii wyd. II. Lwów 1906 Opr. 2 K. 50 h.	jak w kl. VI.	—	jak w kl. V

III. ZBIORY NAUKOWE.

I. BIBLIOTEKA.

a) Biblioteka nauczycielska.

Zawiadowca naucz. Witold Zosel.

Z końcem roku szk. 1906 liczyła dzieł: .	1451	w 2636 tomach
W ciągu roku szk. 1907 przybyło dzieł .	15	a 58 „
Stan biblioteki z końcem r. szk. 1907 wynosi dzieł	1466	w 2694 tomach.

Prenumerowano następujące czasopisma:

1. Biblioteka warszawska, 2. Chemiker Zeitung, 3. Das literarische Echo 4. Kwartalnik historyczny, 5. La Revue, 6. Literaturno naukowyj wistnyk, 7. Muzeum, 8. Pamiętnik literacki, 9. Poradnik językowy, 10 Przewodnik bibliograficzny, 11. Vierteljahresschrift f. körp. Erziehung, 12. Wszechświat. 13. Zeitschrift d. mathem. u. natur. Unterricht, 14. Zeitschrift f. d. physik. u. chem. Unterricht v. Poscke, 15. Zeitschrift f. d. Realschulwesen, 16. Zeitschrift f. Zeichnen u. Kunstunterricht, 17. Przewodnik nauk. i literacki.

W darze otrzymywała biblioteka 1) Wydawnictwa Akademii Um. w Krakowie, 2. Ztschr. f. öst. Volkskunde, 3) Wiadomości statystyczne.

W ciągu roku szkolnego przybyły następujące dzieła:

(Ciąg dalszy katalogu z r. 1906).

I. 1. Biblioteka warszawska 1906 4 t. B. 228, — 7. Muzeum 1906 K. 46 12. Przewodnik bibliograficzny 1906, B. 193, — 13. Przewodnik nauk. i lit. 1906, B. 293, — 20. La Revue 1906, B. 311, — 21. Lit. nauk. Wistnyk. 1906, B. 326, — 22. Pamiętnik literacki 1906, B. 339, — 23. Das literarische Echo 1906, B. 402, — 24. Karłowicz Jan: Słownik gwar polskich t. IV. B. 310, — 25. Wiadomości statystyczne t. 21, C. 137,- 26 Bittner: Verzeichniss der Programmarbeiten III. Teil L. 115, -27. Zapałowicz: Conspectus florae F. 101, — 28. Atlas geologiczny Galicyi z 17—20, F. 94.

III. 30. Ztschr. f. d. Realschulwesen 1906, K. 42. — 36. Dziennik urzędodowy c. k. Rady szk. kr. 1906, K. 136, — 37. Rein: Enzyklop. Handbuch d. Pädagogik. t. V. B. 365.

VI. 201. Engel: Geschichte d. deut. Literatur 2 t. B. 409. — 202. Konopnicka: Pod prawem B. 410.

VII. 21. Poradnik językowy 1906. B. 404. —

VIII. Zeitschr. f. österr. Volkskunde 1906. C. 168.

IX. 81. Kwartalnik historyczny 1906. C. 196 — 95. Krywult: Przygotowanie do egz. dojrzałości z historyi, C. 233. — 96. Lamprecht: Moderne Geschichtswissenschaft. C. 235. — 97, Breysig: Der Stufenbau d. Weltgeschichte. C. 234. — 85. Załęski: Jezuici w Polsce t. V, C. 194. — 75. Scriptores rerum polonicarum, t. 19, 20. — 98. Sobieski: Henryk IV, C. 236.

XI. 100. Ztschr. f. mat. u. nat. Unterr. 1906. D. 193 — 101. Serret: Differentialrechnung t. I. D. 191.

XII. 87. Wszechświat 1906 F. 56.

XIII. 149. Ztschr. f. d. phys. u. chem. Unt. 1906. E. 111. 150. Chwolson: Lehrbuch d. Physik. E. 159. — 151. Meyer: Analyse org. Verbindungen, E. 161. — 152. Lorenz: Elektronentheorie, E. 160.

XIV. Zeitschrift f. Zeichnen u. Kunstunterricht. 1906. H. 58. — 97. Prang: Künstlerische Erziehung. H. 62. — 98. Friese: Jahrbuch f. d. Zeichnen u. Kunstunterricht. H. 63. — 99. Łazarski: Geometrya wykreślna 2. t. D. 196.

b) Czytelnia uczniów.

Zawiadowca: prof. Karol Staniewicz.

W roku szkolnym 1907. przybyło do czytelni				
dzieł polskich	25	w	37	tomach
dzieł ruskich	—	„	—	„
„ niemiec.	15	„	15	„
„ francuskich	7	„	7	„
razem dzieł	47	w	59	tomach.

W szczególności przybyły następujące dzieła polskie: Czahary, M. Rodziewiczówna. — Polska, obrazy i opisy, tom I. — Portrety i sylwetki z XIX. stulecia, L. Dębicki. — Z dziejów odkrycia Ameryki, G. Falkenhorst. — Królowie polscy we Lwowie, Fr. Jaworski. — Męczennicy w imię nauki, G. Tissandier. — Od romantyków do Kasprowicza, Z. Wasilewski. — Z jednego strumienia, 16 nowel o Żydach, — Misye katolickie, rok 1906. — Pan Twardowski, L. Rydel. — Przygody Imć. Pana Mikołaja Reja, Z. Morawska. — Pisma Sienkiewicza, tom 77. — Robinzon Kruzoe, Daniel Defoe. — Dzielne dzieci, St. Tokarski. — Dzieła J. Korzeniowskiego, tomów 12. — Księstwo warszawskie, H. Bukowiecka. — Porwana siostra, Mayne Reid. — Zawisza Czarny, J. Słowacki. — Wiek pary i elektryczności, Wł. Żłobicki, dwa egzemplarze. — Nowele historyczne, T. Jeske-Choiński. — Odłogiem, M. Czerny. — Wędrowiec leśny, Wł. Umiński. — Tajemnicza bandera i Flibustierowie, Wł. Umiński. — Zwycięzcy oceanu, Wł. Umiński.

Dzieła niemieckie: Nur drei Pfennige, von H. Müller. — Äusserer Glanz und innerer Werth, v. Fr. Hofmann. — Der Uberfall im Urwalde. — Abenteuer in Mexiko, v. Capitain Knothing. — Neues deutsches Märchenbuch, v. L. Bechstein. — Willy der Dampfermaschinist, v. F. Brunold. — Der letzte Mohikaner, v. E. Roholz. — Robinzon Cruzoe, nach J. H. Campe. — Geschwister, v. H. Sudermann. — Hugideo, v. J. V. von Scheffel. — — Zwischen Himmel und Erde, v. O. Ludwig. — Gedichte und Dramen, v. O. Ludwig, 1. Band. — Die Alhambra, v. W. Irving. — Loki, Roman eines Gottes, v. L. Jacobowski. — Hanneles Himmelfahrt, v. G. Hauptmann.

Dzieła francuskie: Madame Bovary, G. Flaubert. — La mansarde, J. Claretie. — Le siege de Paris, Fr. Sarcey. — La chanson de Roland, Theroulde. — Napoléon I. Allocutions et proclamations militaires, G. Barral. — Les ruines de Paris, Ch. Monselet. — La confession posthume, P. Margueritte.

Administracya „Misyi Katolickich" przesyłała także i w tym roku to cenne czasopismo bezpłatnie dla czytelni uczniów, za co jej Dyrekcya niniejszem składa podziękę. — Dzieła polskie wypożyczał uczniom raz w tygodniu zawiadowca czytelni, a to osobno uczniom trzech klas najniższych, a osobno czterech klas wyższych. Dzieła ruskie objął w zawiadowstwo zast. naucz. Bojcun, niemieckie prof. Dr. Teuwin, francuskie zaś prof. Zamorski i wypożyczali je uczniom także raz na tydzień. Uczniowie korzystali z czytelni bardzo pilnie.

Przy zaciąganiu książek do inwentarza czytelni zachowywano należytą ostrożność, aby one swą treścią odpowiadały potrzebom młodzieży.

Stan czytelni z końcem roku szk. 1906/1907. wynosi:

dzieł polskich	804	w	1101	tomach
„ ruskich	279	„	284	„
„ niemieckich	304	„	443	„
„ francuskich	82	„	95	„
ogółem dzieł	1469	w	1923	tomach.

2. ZBIÓR GEOGRAFICZNO-HISTORYCZNY.

Zawiadowca: prof. Emilian Terlecki.

W roku szkolnym 1907 zakupiono: Majerskiego mapę dawnej Polski (w 2 egzempl.) i Gaeblera Schulwandkarte von Asien (mapa fizyczna). —

Stan zbioru obejmuje w 103 liczbach inwentarza: globusów 4, przyrządów 2, map i obrazów geograficznych 199, atlasów i dzieł obrazowych 15, obrazów historycznych 86.

3. GABINET HISTORYI NATURALNEJ.

Zawiadowca: zastęp. naucz. Maryan Odrzywolski.

W roku szkolnym 1907 zakupiono 3 tablice zoologiczne Pfurtschellera, przedstawiające anatomię wymoczka, węża i ptaka, i 1. tablicę Weichselbaum-Heninnga przedstawiającą szkodliwe skutki alkoholu w najważniejszych organach organizmu ludzkiego.

Stan zbiorów z końcem roku:

I. Okazów zoologicznych	284	VI. Nasion i owoców .	88
II. Pudełek z owadami .	6	VII. Modeli botanicznych .	37
III. Modeli zoologicznych .	20	VIII. Preparatów mikros. .	9
IV. Tablic ściennych. .	229	IX. Modeli mineralogicznych	135
V. Zielników . . .	8	X. Okazów min. i geogn. .	646

XI. Sprzętów i narzędzi 59.

4. GABINET FIZYKI.

Zawiadowca: naucz. Dr. Zdzisław Thullie.

W roku szkolnym 1907 przybyły przyrządy: Baterya 6 akumulatorów systemu Z. Staneckiego wraz z pachytropem, przyrząd do zasadniczych doświadczeń nad oporem według Wheatstone'a, telefon, aparat. Morsego i 4 ogniwa Leclanche'a. Inwentarz wykazuje liczb:

w dziale I. Ogólne własn. ciał	20	w dziale V. Akustyka	22
„ „ II. Mechanika	46	„ „ VI. Nauka o cieple	49
„ „ III. Hydrodynamika i hydrostatyka	32	„ „ VII. Optyka	58
„ „ IV. Aerostat. i aerodyn.	20	„ „ VIII. Elektr. i magnet.	122
		„ „ IX. Narzędzia	48

5. GABINET CHEMII.

Zawiadowca: naucz. Dr. Arnold Bolland.

W ubiegłym roku szkolnym sprawiono z ważniejszych przedmiotów: nową wagę analityczną, piec do spalań organicznych systemu Kopfera, 10 palników gazowych systemu Teclu, 2 palniki motylkowe, rury kauczukowe do tych palników, 2 lampy ścienne, nasadki do palników i zakupiono znaczną ilość preparatów i chemikaliów organicznych i nieorganicznych.

Stan poszczególnych działów inwentarza jest następujący:

I. Rozmaite narzędzia	92	liczb	VI. Przyrządy metalowe	81	liczb
II. Przyrządy do mierzenia	18	„	VII. „ z drzewa	29	„
III. Naczynia szklanne	127	„	VIII. Rozmaitości	47	„
IV. „ porcelanowe	20	„	IX. Produkta surowe	59	„
V. „ do gotowania	76	„	X. Chemikalia	539	„

XI. Minerały 46 liczb.

6. ZBIÓR ŚRODKÓW DLA GEOMETRYI I RYSUNKÓW GEOMETRYCZNYCH.

Zawiadowca: naucz. Jan Suchanek.

W r. szk. 1907 zakupiono: Model walca ukośnego uwidaczniający rzuty bryły i cienie przy świetle równoległem.

Stan zbioru z końcem roku szkolnego 1907:

a) Przyrządów rysun. l. inw.	10	c) Przyrządów rozm. l. inw.	5
b) „ miernicz. „	9	d) Modeli geom. „	26

e) Wzorów rysunkowych liczb inw. 6.

7. ZBIÓR ŚRODKÓW NAUK. DO NAUKI RYSUNKÓW ODRĘCZNYCH.

Zawiadowca: prof. Franciszek Kraśnieński.

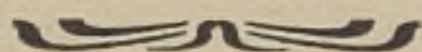
Do zbioru przybyły: 2 ptaki wypchane, 5 naczyń szklannych, 5 kamiennych, 4 naczynia blaszane i narzędzia ślusarskie.

Zbiór obejmuje z końcem roku szkolnego w 112 liczbach a) przyrządów pomocniczych 7. b) dzieł z wzorami 31. c) modeli 389 (drucianych 24, drewnianych 61, gipsowych 304) d) okazów martwej natury 102.

8. ZBIÓR PRZYRZĄDÓW DO NAUKI GIMNASTYKI.

Zawiadowca: naucz. Antoni Pabijan.

Stan inwentarza założonego w r. szk. 1901/2 pozostał bez zmiany i obejmuje liczb 29.

IV. KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szk. 1906/7 rozpoczęto dnia 3. września uroczystem nabożeństwem z wezwaniem Ducha św.

Liczba uczniów przyjętych zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 56, ubyła też jedna klasa równorzędna, tak, że było ich ogółem 3.

Dnia 4. września po nauce (o g. $^1/_2$11.) odczytano i objaśniono przepisy karności, osobno uczniom z klas I. — III., a osobno uczniom z klas IV. — VII.

Dnia 10. września w ósmą rocznicę śmierci ś. p. Najj. Cesarzowej Elżbiety, wysłuchali uczniowie z nauczycielami zakładu uroczystej mszy żałobnej odprawionej w kościele OO. Dominikanów i cerkwi za spokój duszy zmarłej Monarchini.

Dzień 4. października, jako dzień Imienin Najj. Pana obchodził zakład uroczystem nabożeństwem dziękczynnem.

W dniach 11. i 12. października zwiedzili uczniowie wystawę przemysłu krajowego i miejscowego, urządzoną w lokalnościach stowarzyszenia „Gwiazda" staraniem Towarzystwa Pomocy przemysłowej w Tarnopolu.

W niedzielę dnia 18. listopada uczestniczyli uczniowie obrz. rz. kat. w uroczystości zakończenia Nowenny do św. Stanisława Kostki, Patrona polskiej młodzieży, odprawionej w kościele OO. Jezuitów.

Dnia 19. listopada odbyło się nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety, która za życia obchodziła w tym dniu uroczystość Swojej Patronki.

Dnia 20. grudnia (o 4. godz. popoł.) urządziła młodzież szkolna pod przewodnictwem nauczycieli Zosla i Soleckiego Wieczór ku czci wieszcza Adama Mickiewicza.

W dniach 14., 16. i 21. maja przysłuchiwał się nauce religii rz. kat. jako komisarz ordynaryacki Przewiel. ks. Prałat Dr. Bolesław Twardowski, proboszcz i dziekan tarnopolski.

Dnia 21. czerwca obchodził zakład uroczystość Patrona św. Alojzego. Uczniowie wysłuchali w kaplicy szkolnej uroczystej mszy św., którą odprawił Przewiel. Ks. Kanonik Włodziwierz Gromnicki, proboszcz i dziekan tarnopolski obrz. gr. kat., jakoteż wysłuchali zastosowanej do uroczystości nauki religijno-moralnej, wvpowiedzianej przez Wieleb. Ks. Domiana Łopatyńskiego, katechetę gimnazyum z jęz. wykł. polskim.

Dnia 28. czerwca odprawiono żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda Dobrotliwego.

Do spowiedzi i Komunii św. przystępowali uczniowie wspólnie 3 razy w ciągu roku, rekollekcye zaś wielkanocne odprawili w dniach od 20. — 23. marca włącznie (na mocy rozp. c. k. Rady Szk. kr. z dnia 8. marca 1907, L. 9112).

C. k. Rada Szk. kraj. potwierdziła w zawodzie nauczycielskim rzeczywistych nauczycieli Jana Suchanka i Samuela Arona Taubelesa, nadając im tytuł c. k. profesorów, a to pierwszego rozporz. z 4. paźdz. 1906 l. 42.632, drugiego rozporz. z 7. listop. 1906 l. 50.671.

Rozporządzeniem z d. 15. paźdz. 1906 l. 42.633 potwierdziła c. k. Rada Szk. kraj. w zawodzie nauczyciela gimnastyki Antoniego Pabijana i przyznała mu zarazem pierwszy dodatek pięcioletni do płacy, rozporządzeniem zaś z 18. września 1906 l. 40.471 powierzyła Wacławowi Hoffowi obowiązki asystenta do nauki rysunków odręcznych.

Rozporządzeniem z d. 29. maja 1907 l. 21.855 powołała c. k. Rada Szk. kraj. na kurs uzupełniający dla nauczycieli rysunków odręcznych w c. k. Akademii sztuk pięknych w Krakowie prof. Franciszka Kraśnieńskiego, który z tego powodu otrzymał urlop od dnia 12. czerwca do końca roku szkolnego.

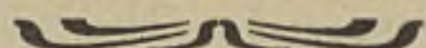
Nu mocy upoważnienia c. k. Rady Szk. kraj. z d. 29. grudnia 1906 l. 58.026 otrzymał urlop od 4. do 9. lutego 1907 prof. ks. Józef Lehman w celu uczestniczenia w kursie katechetycznym we Lwowie, a na mocy rozporządzenia c. k. Rady Szk. kraj. z 19. lutego 1907 l. 6.996 otrzymał urlop od 24. kwietnia do końca miesiąca prof. Antoni Giedroyć, celem wzięcia udziału w kursie uniwersyteckim dla nauczycieli szkół średnich we Lwowie.

C. k. Rada Szkol. kraj. rozporz. z dnia 31. grud. 1906 l. 54.125 uzupełniła kwotą 476 K. 40 h. własne fundusze zakładu, przeznaczone na sprawienie środków naukowych, do ustanowionej normalnej wysokości.

C. k. Ministerstwo Wyzn. i Ośw. rozporządzeniem z 17. paźdź. 1906 l. 19.477 udzieliło nadzwyczajnej dotacyi w kwocie 500 K. na sprawienie sprzętów wewnętrznego urządzenia. (R. S. K. 28.XII. 1906 l. 48.502 i 25. IV. 1907 l. 5.427

Pierwsze półrocze zakończono 30. stycznia, drugie rozpoczęto 4. lutego wysłuchaniem Mszy św. w kaplicy szkolnej pomiędzy 8—9 godz. rano.

Rok szkolny zakończono (na mocy osobnego rozporządzenia) 6. lipca uroczystem naboż. dziękczynnem, po którem odśpiewano „Hymn ludu".

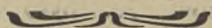
V. WAŻNIEJSZE ROZPORZĄDZENIA WŁADZ SZKOLNYCH.

1. Okól. c. k. Rady Szk. kr. z 2. wrześ. 1906 l. 22.748 w sprawie egzaminów nadzwyczajnych. Według rozp. c. k. Ministerstwa W. i O. z 25. V. 1906 mają być wymagania przy tych egzaminach takie same, jak przy egzaminach wstępnych eksternistów. Każdy kandydat ma wykazać na podstawie wiarygodnych świadectw, gdzie, w jaki sposób i w jakim czasie zdobył sobie potrzebne wiadomości. Podania o przypuszczenie do egzaminu z klas niższych od czwartej będą uwzględnione tylko wyjątkowo. W razie niepomyślnego wyniku egzaminu ponowne przypuszczenie kandydata do egzaminu zależn e jest od przedłożenia c. k. Radzie Szk. kr. odpowiedniego wniosku ze strony komisyi egzaminacyjnej. Ponowny egzamin obejmuje wszystkie przedmioty i ma się odbyć w tym samym zakładzie w którym kandydat składał pierwszy egzamin.

2. Okól. c. k. Rady Szk. kr. z 16. wrześ. 1906 l. 36.205, którym wezwano Dyrekcye szkół średnich ażeby w myśl rozp. Pana Ministra W. i O. z 9. VI. 1906 l. 9653 żądały od każdego prywatysty katolickiego wyznania, przed przypuszczeniem go do egzaminu świadectwa wydanego przez katolickiego duchownego z potwierdzeniem, że dany uczeń pobierał naukę religii w przepisanym zakresie i odbywał praktyki religijne.
3. Okól. c. k. Rady Szk. kr. z 12. paźdź. 1906 l. 41.388 w sprawie mundurów szkolnych, którym wytknięto przekroczenia przepisów mundurowych przez uczniów i wezwano Dyrekcye szkolne do scisłego czuwania nad wykonaniem tych przepisów i surowego karcenia uczniów rozmyślnie je przekraczających. Tem samem rozporządzeniem zezwolono, aby uczniowie nosili peleryny z ciemno-siwego sukna z niebieską odznaką na kołnierzu.
4. Okól. c. k. Rady Szk. kr. z 19 paźdź. 1906 l. 47.591, którym postanowiono, że wycieczki uczniów mogą się odbywać tylko w czasie wolnym od nauki szkolnej, a szczegółowy program wycieczek dalszych ma być wcześnie podany do zatwierdzania c. k. Radzie Szk. kraj.
5. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 30. paźdź. 1906 l. 46.589 przypominający obowiązek czuwania nad całością zbiorów naukowych. Dyrekcye szk. mają corocznie w marcu sprawdzać stan zbiorów i przedkładać w kwietniu wnioski o wykreślenie ubytków z inwentarzy.
6. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 19 lutego 1907 l. 2272, którym zawiadomono, że Pan Minister W. i O. postanowił reskr. z 28. XII. 43.484 że taksa za egzamin nadzwycz., obejmujący więcej niż 2 półrocza ma wynosić 36 K., za egzamin zaś obejmujący 2 półrocza 24 K.
7. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 31. grud. 1906 l. 57.808 z zawiadomieniem, że c. k. Ministerstwo Wyzn. i Ośw. rozporządziło reskryptem z 15. XI. 1906 l. 9180, aby środki naukowe szkolne, sprowadzano tylko wtedy bezpośrednio z zagranicy, gdyby ich nie można wcale, albo w żądanej jakości nabyć u firm tutejszych, lub gdyby kupno ich miało przyjść do skutku w drodze ofertowej.
8. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 12 stycznia 1907 l. 55.699, którym udzielono do wiadomości odpis rozporządzenia c. k. Ministerstwa Wyzn. i Ośw. z 21. VII. 1906 l 14.831/05 tyczącego się sposobu potwierdzania kwitów stypendyjnych.
9. Rozporz. c. k. Rady Szk. kraj. z 23. stycznia 1907 l. 3.589, którem polecono usprawiedliwiać nieobecność uczniów w szkole podczas mrozów poniżej 15° R.
10. Rozporz. c. k. Rady Szk. kraj. z 20, stycz. 1907 l. 8/pr., którem przypomniano Dyrekcyom i gronom nauczycielskim, aby dbając o postęp, o poziom wyższej oświaty w kraju przyzwyczajały uczniów przez sprawiedliwą i ścisłą klasyfikacyę do wytrwałej pracy, a nie przepuszczały żywiołom niedojrzałym.
11. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 30. marca 1907 l. 14.131 z poleceniem, aby Dyrekcye szkół realnych z rocznych dotacyi na środki do nauki rysunku, przeznaczały także pewną kwotę na opłatę żywego modelu.
12. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 9. maja 1907 l. 18.698 z oznajmienim, że wskutek reskryptu Pana Ministra W. i O. z 21. IV. 1907 l. 16.359 zamknąć należy wyjątkowo rok szkolny dnia 6. lipca.
13. Okól. c. k. Rady Szk. kraj. z 28. maja 1907 l. 22.049, którym zwrócono uwagę Dyrekcyi szkół średnich na wychowawczą a w dalszym ciągu społeczną doniosłość szkolnych Kas Oszczędności.

14. C. k. Rada Szk. kr. potwierdziła lub zaleciła następujące podręczniki szkolne, wydawnictwa i pomocnicze środki naukowe:

a) Liturgika hr. kat. cerkwy dla uczennykiw szkił sered. ułożyw Al. Torońskyj, 3. wyd. we Lwowie 1906 (R. S. K. 26/10 1906 l. 44.934).
b) Dr. Fr. Tomaszewski i A. M. Kawecki: Fizyka i krótki rys kosmografii. Podręcznik dla wyż. klas szkół śred. wyd. IV. we Lwowie (R. S. K. 30/10 1906 l. 31.103).
c) Botanika szkolna na klasy wyższe przez Dr. Józefa Rostafińskiego, wyd. III. w Krakowie 1906 (R. S. K. 30/10 1906 l. 32.417).
d) Przygotowanie do egzaminu dojrzałości z historyi, napisał Waleryan Krywult, wyd. II. (R. S. K. 29/10 1906 l. 37.558).
e) Trygonometrya kulista w zadaniach, opracował Ignacy Kranz, wyd. II. w Krakowie 1906 (R. S. K. 29/10 1906 l. 40.417).
f) Wzory poezyi i prozy do użytku szkół śred. wydał Fr. Próchnicki, wyd. 3. we Lwowie 1906 (R. S. K. 30/10 1906 l. 44.120).
g) Miesięcznik p. t. „Przewodnik bibliograficzny“ Kraków. (R. S. K. 26/10. 1906 l. 44.356).
h) L. Brunner i S. Tołłoczko: Chemia nieorganiczna, wyd. II. W Warszawie 1907. (R. S. K. 30/10 1906 l. 44.357).
i) Mapa p. t. „Ziemie dawnej Polski“ przez Stanisł. Majerskiego, we Lwowie 1906 (R. S. K. 7/11 1906 l. 48.062).
j) Romuald A. Bobin. O Panu Tadeuszu Adama Mickiewicza, spostrzeżenie i uwagi: Lwów 1906. (R. S. K. 23/11 1906 l. 48.898).
k) Tygodnik: „Wszechświat“ Warszawa (R. S. K. 23/11 1906 l. 50.791).
l) Czasopismo p. t. „Ruch“ dwutygodnik wychodzący w Warszawie, poświęcony sprawom wychowania fizycznego (R. S. K. 23/11 1906 l. 51.362).
m) A. M. Kawecki i Dr. Fr. Tomaszewski: Fizyka krótki rys. kosmografii i chemii. Podręcznik dla niż. klas szkół śred. Wyd. V. w Krakowie 1906 (R. S. K. 3/12 1906 l. 53.795).
n) Biblioteka dzieł wyborowych. Warszawa (R. S. K. 6/12 1906 l. 54.362).
o) Podręcznik arytmetyki i algebry dla wyż. klas szkół śred. napisał Dr. Placyd Dziwiński, wyd. III. „Zasad algebry“, we Lwowie 1907 (R. S. K. 15/12 1906 l. 57.421).
p) Ks. Mateusz Jeż: Nauka wiary katolickiej. Cz. I. Wyd. II. W Krakowie 1906 (R. S. K. 6/1 1907 l. 56.061).
r) Mapa p. t. „J. Jerzego Rothanga: Monarchia austryacko-węgierska“. Wydanie polskie opracował Wiktor Dołeżan we Wiedniu (R. S. K. 16/1 1907 l. 43.801/06).
s) Stanisław Rzepiński. Ateny. (R. S. K. 21/2 1907 l. 1950).
z) Ignacy Kranz, Geometrya poglądowa, cz. I. W. Krakowie 1907 (R. S. K. 3/6 1907 l. 17.742).
u) Prof. Dr. Tad. Wiśniowski: Zasady mineralogii i geologii dla wyż. klas szkół śred. Wyd. II. We Lwowie 1906. (R. S. K. 3/6 1907 l. 18.545).
w) Wiadomości z zoologii dla klas niż. szkół średnich napisał Dr. Józef Nussbaum z współudziałem Dr. Tad. Wiśniowskiego. Wyd. II. We Lwowie 1906 (R. S. k. 11/6 1907 l. 18.545).

VI. EGZAMIN DOJRZAŁOŚCI.

a) Egzamin główny.

Piśmienny egzamin dojrzałości odbył się w dniach od 13. do 18. maja włącznie, ustny zaś pod przewodnictwem Pana Jana Frankego, Radcy Dworu i c. k. krajowego Inspektora szkół w czasie od 3. do 6. lipca włącznie.

Zagadnienia do piśmiennego egzaminu były następujące;

ODDZIAŁ I.

1. *Z języka polskiego*: Znaczenie elektryczności dla nowożytnej cywilizacyi.

2. *Z języka niemieckiego*: *a)* Einfluss der Griechen auf die Bildung der übrigen Völker. — *b)* Przełożyć z języka polskiego na niemiecki ustęp: „Orest i Pylades“ aż do wyrazów: „... jak go zamordowano zdradziecko“. — (Dr. Albert Zipper: Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian dla użytku młodzieży szkolnej str. 158 i nast.)

3. *Z języka francuskiego*: Przetłumaczyć ustęp p. t. „Architecture du théâtre“ (Appendice, str. 7. i 8. do wyrazów: „... pavillons des descentes à couvert“).

4. *Z matematyki*: a) Znaleść objętość równoległościanu ukośnego, mając długość krawędzi, wychodzących z tego samego wierzchołka $a=6{\cdot}8$ m., $b=4{\cdot}5$ m., $c=8{\cdot}4m$ i kąty, jakie one tworzą $\gamma=48^0\ 24'\ 16''$, $\beta=72^0\ 18'\ 20''$, i $\alpha=56^0\ 26'\ 35''$. — b) Jaką kwotę będzie można podnieść po 6 latach, skoro składano z początkiem każdego roku 200 K. na procent składany, licząc po $6^0/_0$. Rozwiązać zadanie bez pomocy logarytmów. — c) Znaleść powierzchnię zawartą między łukami dwóch kół przecinających się: $x^2+y^2=16$ i $(x-6)^2+y^2=25$.

5. *Z geometryi wykreślnej*: a) Punkt i dwie proste wzajemnie przecinające się są dane. Wyznaczyć odległość punktu od płaszczyzny tych prostych, nie korzystając ze śladów płaszczyzny. — b) Ostrosłup trójścienny foremny, którego podstawa wpisana w koło o promieniu $r=4$ stoi na płaszczyznie poziomej ($h=8$) i przenika stożek wydrążony prosty. Środek podstawy stożka schodzi się z wierzchołkiem ostrosłupa, a wierzchołek stożka znajduje się w środku podstawy ostrosłupa. Promień podstawy stożka $r_1=3$, grubość ściany $g=0{\cdot}5$. Wyznaczyć przenikanie się tych brył i cienie przy świetle równoległem. Rzuty promieni światła są nachylone do osi pod kątem 45^0. — c) Równoległe do dwu prostych skośnych wykreślić styczne płaszczyzny do kuli ($r=3$).

ODDZIAŁ II.

1. *Z języka polskiego*: Które wypadki dziejowe odbiły się najsilniej w poezyi polskiej?

2. *Z języka niemieckiego*: a) Die grossen Kriege und die deutsche Dichtkunst. — b) Przełożyć z języka polskięgo na niemiecki ustęp: „Z życia Katona Starszego“ aż do wyrazów: „... było ich sześciuset“. (Wypisy polskie dla klasy drugiej szkół gimn. i real., str. 195. ustęp 113.)

3. *Z języka francuskiego*: Przetłumaczyć ustęp p. t. „Les bulevards de Paris“ od wyrazów: „Le boulevard de Montmartre“ (Appendice str. 15.) do końca.

4. *Z matematyki*: a) Znaleść szerokość geograficzną miejsca wiedząc, że cień kolumny wysokiej 115 m. wynosi 124 m. w dniu 25. kwietnia o godz. 3. kiedy to zboczenie słońca wynosi 8⁰ 24′. — b) Rozwiązać równanie.

$$\sqrt[3]{2^x} = 4 \sqrt[3x]{4^{3y+2}}$$

$$\sqrt{9^{x+1}} = 3^{x-1} \sqrt[y+1]{27}$$

c) Znaleść powierzchnię trójkąta, utworzonego stycznemi do koła i elipsy $x^2+y^2=36$, $\frac{x^2}{36}+\frac{y^2}{16}=1$ dla $x_1=2$ i różnicą rzędnych w punktach styczności.

5. *Z geometryi wykreślnej*: a) Płaszczyzna i proste dowolnie przyjęte są dane. Na prostej wyznaczyć punkt, którego odległość od płaszcz. danej i płaszczyzny pionowej mają się jak 2 : 1. — b) Stożek prosty, spoczywający na płaszcz. bocznej ($r=3{\cdot}5$, $h=8$) przeciąć płaszczyzną dowolnie nachyloną w paraboli i wyznaczyć rzeczywistą wielkość przekroju. — c) Przed kulą ($r=3$), leżącą na płaszcz. poziomej, znajduje się w kierunku promieni światła ostrosłup foremny pięciościenny ($r_1=2{\cdot}5$, $h=9$), spoczywający również na płaszcz. poziomej. Wyznaczyć cienie tych brył przy oświetleniu równoległem, jeżeli rzuty promieni światła są nachylone do osi rzutów pod kątem 45^0.

Do egzaminu ustnego przystąpiło 25 uczniów publ. (z tych 2 po raz drugi). Z pomiędzy nich uznano 1 za dojrzałego z odznaczeniem, 18 za dojrzałych, 4 przeznaczono do egzaminu poprawczego po wakacyach, 2 reprobowano na rok.

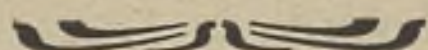
b) **Egzamin poprawczy.**

Z 4 abituryentów, których w terminie letnim 1906 r. przeznaczono do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu, otrzymało dnia 12. września 1906 trzech świadectwo dojrzałości, jednego zaś reprobowano. Ten ostatni jednak przypuszczony przez c. k. Radę szk. kraj. po myśli rozporządzenia c. k. Min. W. i O. z dnia 23. maja 1903 l. 17.541 do powtórnego egzaminu poprawczego otrzymał dnia 5. lutego 1907 również świadectwo dojrzałości.

c) **Wykaz abituryentów,**

którzy złożyli egzamin dojrzałości w terminach egzaminowych w roku szk. 1906/7.

Bistroń Stanisław, Blech Ojser, Brzozowski Stanisław, Czubaty Teodor, Gelbtuch Józef, Goldstein Izak, **Harband Isser** (z odzn.), Korczyński Stanisław, Knapik Stanisław, Kornstein Jossel, Kwastel Izrael, Łyssy Łukasz, Paliwoda Eustachy, Patraszewski Dominik, Pikholz Fischel, Porębski Eugeniusz, Preisner Stanisław, Prinz Markus, Sanecki Juliusz, Słowik Zygmunt Steckel Jakób, Weitmann Samuel, Wurzel Leon.

VII. FUNDUSZ POMOCY NAUKOWEJ.

Zamknięcie rachunków tego funduszu za rok szk. 1906/7 przedstawia się jak następuje:

PRZYCHÓD:		ROZCHÓD:	
1. Wsparcie dla ubogiej młodz. udziel. przez Wydział Kasy Oszcz. w Tarnopolu . . .	150 K — h	1. Niedobór z r. szk. 1905/6	32 K 73 h
2. Datki złożone przy zapisie uczniów . .	145 „ — „	2. Na urzymanie uczn.	76 „ — „
3. Do puszki zebrano podczas egzort . .	52 „ — „	3. Na odzież wydano .	10 „ — „
		4. Na koszta leczenia wydano	15 „ — „
		5. Na książki szkolne i ich oprawę wydano	84 „ 50 „
		6. Na opłaty szkolne .	50 „ — „
		7. Na potrzeby zarządu	1 „ 84 „
		8. Pozostałość kasowa do przeniesienia na rok 1907/8	76 „ 93 „
Razem . .	347 K — h	Razem . .	347 K — h

Jako fundusz żelazny złożono w Kasie Oszczędności na książeczkę wkładkową Nr. 26.377 od r. 1870 rozmaite kwoty, których stan łączny wraz z odsetkami wynosi 675 K 03 h.

Własnością funduszu pomocy naukowej jest także zbiór podręczników szkolnych, liczący około 700 obecnie używanych podręczników szkolnych.

Księgozbiór ten, tak pożyteczny, nie wystarcza potrzebom licznej ubogiej młodzieży tutejszego zakładu. Byłoby rzeczą pożądaną, aby uczniowie sami z poczucia koleżeńskiego większą życzliwością ten księgozbiór otaczali — z jednej strony zasilając go w miarę możności i zezwolenia Rodziców zbędnymi podręcznikami naukowymi, z drugiej szanując jak najlepiej wypożyczone z niego książki.

Za wsparcie udzielone ubogiej młodzieży tutejszego zakładu przez Kasę Oszczędności miasta Tarnopola składa Dyrekcya Świetnemu Wydziałowi tejże Kasy, jakoteż innym Ofiarodawcom, którzy znaczniejsze datki na ręce Dyrekcyi złożyli, serdeczne podziękowanie.

Stypendya.

Następujący uczniowie pobierali stypendya:

Medyński Jan Stanisław z kl. Va. 600 K., styp. famil. im. Jezienieckich (W. K. 17. II. 1906 l. 108.495).

Klimpel Adam z kl. I. 200 K. (M. sk. 1 VIII. 1905 l. 33.820) z funduszu nadwyżek karnych skarbowych i *Knapik Stanisław* z kl. VII. 300 K. z tego samego funduszu (M. Sk. 31. V. 1905 l. 38.819).

Sommerstein Chaskel z kl. IVb. i *Buxbaum Boruch* z kl. Vb. po 200 K. z fundacyi dobroczynnej im. Tewla Sommersteina (nadane na r. szk. 1996/7).

VIII. ZARZĄDZENIA
w sprawie fizycznego rozwoju młodzieży.

Zabawy odbywały się na boisku szkolnem, obok ogrodu miejskiego. Było ich ogółem 21, a mianowicie: 3 we wrześniu, 5 w maju, 10 w czerwcu i 3 w lipcu. W tych zabawach brało udział średnio po 25 uczniów, największa liczba bawiących się wynosiła 55, najmniejsza 15. Stałym kierownikiem zabaw był zast. naucz. A. Solecki.

Grano i bawiono się piłką zwykłą, piłką nożną, lawn-tennisem, krokietem, zabawami ruchowymi i jazdą na rowerze. Także i na podwórzu podczas przestanków między lekcyami starano się młodzież zająć zabawami ruchowemi jak bieganiem, chodzeniem po kładce deskowej i belkowej, założonej w stopniach, skakaniem przy użyciu wywijadła, chodzeniem na szczudłach. Tu także bawiono się grą w kręgle z zawieszoną kulą, w kota i myszkę, w pytkę i t. p.

Wycieczek i przechadzek w okolice miasta, do Gajów, Petrykowa, Kutkowiec i Berezowicy było 10. Odbywałą się one pod przewodnictwem nauczycieli Suchanka, Bollanda, Pabijana, Bassa i Moslera, a brało w nich udział średnio po 18 uczniów. — Podczas jednej z przechadzek zwiedzili uczniowie klasy VI. browar na Przewalisze.

Na wiosnę i w lecie odbywały się niekiedy lekcye rysunków odręcznych na wolnem powietrzu, w parku miejskim, lub za miastem, gdzie uczniowie ćwiczyli się w szkicowaniu z natury.

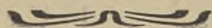
Wycieczek dalszych było 3. Pierwszą z nich przedsięwzięło dnia 26-go maja 10 uczniów z klas IV. i VI., którzy pod kierunkiem prof. Dr. Bollanda zwiedzili zamek w Podhorcach i fabrykę bibułki cygaretowej w Sassowie. W drugiej wycieczce dnia 29. czerwca zwiedziło 10 uczniów z klasy V. pod opieką nauczycieli Dr. Bollanda, Dr. Thulliego i Zosla zamek i monaster w Trembowli, w trzeciej wreszcie wycieczce dnia 30. czerwca wybrało się 15 uczniów kl. VI. pod przewodnictwem profesorów Terleckiego, Dr. Bollanda i Bassa do Zbaraża.

Kąpieli rzecznej używa młodzież w Serecie i młynówkach.

Ślizgawkę zabawiali się uczniowie na wielkim stawie i na torach ślizgawkowych Towarzystwo „Sokół" i Towarzystwo łyżwiarskiego. Oba te Towarzystwa udzielały uczniom zniżenia ceny wstępu na lód.

Z pomiędzy uczniów umiało pływać 55 proc., ślizgało się na łyżwach 52 proc., jeździło wprawnie na kole 21 proc. a wakacye główne przepędzi na wsi prawie połowa uczniów.

Wreszcie wspomnić tu jeszcze wypada o *kółku mandolinistów* założone z wiosnę tego roku, które łącząc przyjemną rozrywkę z pożytecznem zajęciem, nie obce jest sprawie fizycznego wychowania młodzieży. Do kółka należało 14 uczniów z klas: III—VI, którzy trzy razy tygodniowo zgromadzali się na naukę gry na mandolinie i gitarze w budynku szkolnym pod opieką nauczycieli, głównie zast. naucz. Alex. Soleckiego. Nauki udzielał kandydat Seminaryum nauczycielskiego p. Józef Cetner. Koszta nauki i sprawienia instrumentów pokryli uczniowie sami.

IX. STATYSTYKA I KLASYFIKACYA

za rok szkolny 1906/1907.

(Liczba dodana u góry oznacza prywatystów).

	W KLASIE										Razem
	I	II	III	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII	
1. Liczba uczniów.											
Z końcem roku szk. 1905/1906 . .	24	43	a 24 b 22	48	—	21	19	23	19	a 24 b 25	292
Z początkiem roku szk. 1906/1907 .	41	30	47	21	21	21	21	23	24	32	281
Podczas roku szkolnego wstąpiło .	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Przyjęto więc ogółem	41	31	47	22	21	21	21	23	24	32	283
Między tymi przybyło nowych:											
a) z promocyą z niższej klasy . . .	—	2	3	1	—	2	—	1	—	—	9
b) na podstawie egz. wstępn. . . .	38	—	—	1	—	—	1	—	1	—	41
c) repetentów	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	4
Z tutejszego zakładu przyjęto:											
a) z promocyą z niższej klasy . . .	—	21	36	17	19	18	18	19	17	30	195
b) repetentów	3	8	6	3	1	1	1	3	6	2	34
Podczas roku szkolnego wystąpiło .	12	1	9	4	1	6	2	3	—	1	39
Liczba uczn. z końcem r. szk. 1906/7	29	30	38	18	20	15	19	20	24	31	244
Między tymi:											
a) uczniów publicznych	29	30	36	18	20	15	19	20	24	31	242
a) „ prywatnych	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
2. Miejsce urodzenia (kraj).											
Tarnopol	8	11	13[1]	4	8	3	8	6	9	10	80[1]
Galicya oprócz Tarnopola	21	18	23[1]	12	12	12	11	14	15	21	159[1]
Bukowina	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Morawy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Węgry	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rosya	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Razem . . .	29	30	36[2]	18	20	15	19	20	24	31	242[2]
3. Narodowość.											
Polaków	25	23	27[1]	16	17	12	16	20	22	27	205[1]
Rusinów	4	7	9[1]	2	3	3	3	—	2	4	37[1]
Czechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Niemców	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . . .	29	30	36[2]	18	20	15	19	20	24	31	242[2]
4. Wyznanie.											
Rzymsko-katolickie	13	11	13	5	4	3	4	2	3	13	71
Grecko-katolickie	4	7	9[1]	2	3	3	3	—	2	4	37[1]
Ewangielickie (augsb.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mojżeszowe	12	12	14[1]	11	13	9	12	18	19	14	134[1]
Razem . . .	29	30	36[2]	18	20	15	19	20	24	31	242[2]

	W KLASIE										Razem
	I	II	III	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII	
5. Wiek uczniów.											
Miało lat 11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" " 12	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	18
" " 13	2	8	3^1	—	—	—	—	—	—	—	13^1
" " 14	9	4	6	4	4	—	—	—	—	—	27
" " 15	3	8	10^1	3	4	3	2	—	—	—	33^1
" " 16	—	6	12	2	4	3	4	3	4	—	38
" " 17	—	—	5	6	3	1	1	5	2	3	26
" " 18	—	—	—	3	3	5	8	6	4	6	35
" " 19	—	—	—	—	2	2	3	4	6	5	22
" " 20	—	—	—	—	—	1	1	—	6	6	14
" " 21	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6	9
" " 22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
" " 23	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	3
" " 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Razem . . .	29	30	36^2	18	20	15	19	20	24	31	242^2
6. Według miejsca zamieszkania rodziców.											
Miejscowych	11	14	17^2	11	12	8	9	10	13	21	126^2
Zamiejscowych	18	16	19	7	8	7	10	10	11	10	116
Razem . . .	29	30	36^2	18	20	15	19	20	24	31	242^2
Z pomiędzy zamiejscowych było:											
z powiatu											
" " borszczowskiego . .	5	1	3	—	—	1	—	—	—	—	10
" " brodzkiego . . .	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	3
" " brzeżańskiego . .	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1	4
" " buczackiego . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" " bolechowskiego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" " czortkowskiego . .	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	3
" " husiatyńskiego . .	1	3	3	—	1	—	—	—	—	—	8
" " kamioneckiego . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" " lwowskiego . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" " podhajeckiego . .	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	3
" " przemyślańskiego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " rawskiego . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " ropczyckiego . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
" " skałackiego . . .	2	4	2	2	3	1	—	5	—	3	22
" " sokalskiego . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " stanisławowskiego . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
" " stryjskiego . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
" " tarnopolskiego . .	4	5	7	2	2	3	3	2	6	2	36
" " trembowelskiego . .	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3
" " zaleszczyckiego . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
" " zbarazkiego . . .	1	1	2	—	2	1	2	1	2	—	12
" " złoczowskiego . .	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2
" Wiednia	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
" Bukowiny	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
" Rosyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

7. Klasyfikacya.

a) Z końcem roku szkolnego 1906|1907.

	W KLASIE											Razem
	I	II	III	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII		
Stopień celujący	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1	—	5
„ pierwszy	25	28	23^{2}	11	12	11	15	15	14	22	—	176^{2}
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	1	1	2	1	4	2	2	2	6	4	—	25
Stopień drugi	1	1	10	2	3	1	1	3	4	4	—	30
„ trzeci	2	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	5
Przeznaczono do egzaminu uzupełniającego	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Nieklasyfikowano z powodu wystąpienia w ciągu roku szk.	12	1	9	4	1	6	2	3	—	1	—	39
Razem	41	31	45^{2}	22	21	21	21	23	24	32	—	281^{2}

b) Uzupełnienie klasyfikacyi za rok szkolny 1905/6.

	W KLASIE											Razem
	I	II	III a	III b	IV	V a	V b	VI a	VI b	VII a	VII b	
Do egzamiu poprawczego przeznaczono	—	3^{1}	5	2	12^{1}	3	2^{1}	5	3	3	1	39^{3}
Z tych egzamin złożyło	—	2^{1}	4	2	12^{1}	2	2^{1}	5	3	3	1	36^{3}
„ „ egzaminu nie złożyło	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	3
Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2
Z tych egzamin złożyło	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
„ „ egzaminu nie złożyło	—	—	—	—	—	-	—	—	1	—	—	1

c) Ostateczny wynik klasyfikacyi za rok szkolny 1905/6.

	I	II	III a	III b	IV	V a	V b	VI a	VI b	VII a	VII b	Razem
Stopień celujący	—	—	3	—	1	—	—	1	—	—	4	9
„ pierwszy	23	32·	15	19	40^{1}	19	17^{1}	17	12	22	21	237^{4}
„ drugi	1	6	5	2^{1}	5	2	1	5	7	2	—	36^{1}
„ trzeci	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	5
Nieklasyfikowani z powodu wystąpienia w ciągu roku szk.	16	8	3	4	3	3^{1}	5	—	3^{1}	—	—	45^{2}
Razem	40	49·	27	25^{1}	50^{1}	24^{1}	23^{1}	23	22^{1}	24	25	332^{7}

	W KLASIE										Razem
	I	II	III	IV a	IV b	V a	V b	VI a	VI b	VII	
8. Opłaty.											
Z uczniów klasyfikowanych opłatę szk. uiściło:											
W I. półroczu	15	8	12^1	7	2	7	6	11	8^1	11	87^2
W II. półroczu	7	1	21^1	7	10	5	8	10	11	11	91^1
Z uczniów klasyfikowanych było											
a) od połowy opłaty szk. uwolnionych w I. półr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
w II. półr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) od całej opłaty szkoln. uwolnionych w I. półr.	20	22	31^1	13	18	13	15	12	15	21	180^1
w II. półr.	22	29	15^1	11	10	10	11	10	13	20	151^1
Opłata szkolna wynosiła w ogóle:											
W I. półroczu K . . .	600	320	560	280	80	280	240	440	360	440	3600
W II. półroczu K . . .	280	40	920	320	400	200	320	480	440	480	3880
Razem . . .	880	360	1480	600	480	480	560	920	800	920	7480
Taksy wstępne po 4·2 K. wynosiły	168	8_4	29_4	8_4	4_2	8_4	12_6	4_2	8_4	—	252
Opłaty po 2 K na środki naukowe . . . . K.	82	62	94	44	42	42	42	46	48	64	566
Taksy za duplikaty świadectw	2	—	2	2	—	2	2	—	2	12	24
Razem . . .	252	70_4	125_4	54_4	46_2	52_4	56_6	50_2	58_4	76	842
9. Liczba uczn. zapisanych na naukę nadobow.											
Na język ruski względnie obow.	—	—	11^1	4	5	3	3	—	2	—	28^1
Na ćwiczenia w chemicznem laboratoryum .	—	—	—	—	—	8	7	4	2	—	21
Na stenografię	—	—	—	—	—	3	7	8	4	—	22
Na śpiew	8	11	12	2	3	4	4	1	2	—	47
10. Stypendya.											
Liczba stypendystów . .	1	—	—	—	1	1	1	—	—	1	5
Ogólna kwota . . . K	200	—	—	—	200	600	200	—	—	300	1500

X. SPIS UCZNIÓW

klasyfikowanych w II. półroczu roku szk. 1906/7, którzy otrzymali stopień celujący lub pierwszy.

Nazwiska celujących uczniów odróżnione są grubszym drukiem.

KLASA I. Uczniów klasyfikowanych: 29.

Auerbach Izak, Babak Antoni, Biłas Franciszek, Blichar Jan, Dębski Antoni, Haczkiewicz Józef, Hoch Alfred, Klimpel Adam, Kopczyński Bronisław, Lehmann Fryderyk, Lindenman Hirsch, Łoziński Maryan, Maiberger Jakób, Manheim Salomon, Markowski Michał, Nazarewicz Wiktor, Niemand Chaim, Olexyncer Asriel, Sarnowski Tadeusz, Sochanik Tadeusz, Starkschall Markus, Teig Mojżesz, Tenenbaum Maryan, Wassermann Wolf, Weinbaum Salman.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia, stopień II. otrzymał 1 uczeń, stopień III. otrzymało 2 uczniów.

KLASA II. Uczniów klasyfikowanych: 30.

Batowski Tadeusz, Bednarczuk Franciszek, Bubnicki Eugeniusz, Delebiński Józef, Dudar Stefan, Duwal Wacław, Dzióbkiewicz Kazimierz, Fessołowicz Stefan, Friedel Władysław, Grünspan Meier, Hacker Henryk, Hirschhorn Selig, Hoffmann Tadeusz, Lautsch Rudolf, Łysy Jan, Neumann Benjamin, Peller Chaim, Porębski Gustaw, Rottenberg Salomon, Stelmach Józef, Strzelbicki Jan, Sündermann Aleksander, Taffet Wolf, Täufer Józef Tkaczuk Roman, Wachs Feiwel, Wallach Salomon, Weitzmann Michel.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia, stopień II. otrzymał 1 uczeń.

KLASA III. Uczniów klasyfikowanych : 36^{2}.

Cichocki Kazimierz, Fruchtman Aron, Gawlikowski Dyonizy, Glogier Zdzisław, Gottfried Dawid, Hollauer Tadeusz, Hołojad Paweł, Huczko Franciszek, Jaryczower Schame, Kehrer Schulem, Kimmelman Józef, Litwin Jan, Lorber Mojżesz, Markus Elukim, Mrycówna Olga (pryw.), Mühlrad Manie, Nimczanowski Mikołaj, Nussenbaum Markus (pryw.), Olexyncer Godel, Schafkopf Hirsch, Senyk Izydor, Simenacz Eliasz, Sommerstein Mojżesz, Teitelbaum Esre, Wallach Zygmunt.

Do egzaminu popraw. przeznaczono 2 uczniów, stopień II. otrzymało 10 uczniów, stopień III. 1 uczeń.

KLASA IVa. Uczniów klasyfikowanych: 18.

Brühl Kuno, Brühl Matuś, Haupt Stanisław, Diamant Ozyasz, Dyhdalewicz Dyonizy, Engel Simche, Jahoda Karol, Klinger Jakób, Korduba Stefan, Margulies Wigdor, Marmorek Simon, Weitzmann Wilhelm, Wurzel Żak, Zuckerkandel Wolf.

Do egzaminu popraw. przeznaczono 1 ucznia, stopień II. otrzymało 2 uczniów, stopień III. 1 uczeń.

KLASA IVb. Uczniów klasyfikowanych: 19.

Krywyj Mikołaj, Markowski Jan, Olszański Stanisław, Peller Józef, Pelz Berl, Rosenstock Mojżesz, Rotenberg Leib, Sachs Józef, Seliger Zygmunt, Sommerstein Chaskiel, Spiegelglas Gedale, Weitmann Mojżesz.

Do egzam. uzupełniającego przeznaczono 1 ucz., do egz. popr. 4 ucz., stopień drugi otrzymało 3 ucz.

KLASA Va. Uczniów klasyfikowanych: 15.

Brzozowski Bronisław, Altschüler Izrael, Bałaban Bronisław, Labiner Meilech, Lifschütz Józef, Medyński Jan, Mosiewicz Edward, Olijnyk Mateusz, Saphir Salman, Steinberg Izaak, Weigler Leon, Weinbaum Juda.

Do egzaminu popr. przeznaczono 2 ucz., stopień II. otrzymał 1 ucz.

KLASA Vb. Uczniów klasyfikowanych: 19.

Akselrad Pinkas, Bekesiewicz Filip, Bryczkowski Czesław, Buxbaum Baruch, Lautsch Józef, Liebesmann Aron, Milch Juda, Napadiewicz Stefan, Popowitcz Mojżesz, Presser Chaim, Schwarz Markus, Sommerstein Eliasz, Strusiewicz Karol, Szczęsny Władysław, Witoszyński Józef.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów, stopień II. otrzymał 1 uczeń, stopień III. 1 uczeń.

KLASA VIa. Uczniów klasyfikowanych: 20.

Bernstein Mojżesz, Csillik Bronisław, Domanasiewicz Michał, Freidenthal Dawid, Fruchtman Jakób, Gelbtuch Hirsch, Grünberg Efroim, Krell Chaim, Leiner Abraham, Olexyncer Hirsch, Reder Jona, Thau Mojżesz, Wachmann Józef, Weitzmann Leon, Wurzel Zygmunt.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów, stopień drugi otrzymało 3 uczniów.

KLASA VIb. Uczniów klasyfikowanych: 24.

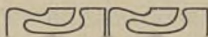
Amarant Izydor, Goldberg Schaje, Horn Pinkas, Kleinberg Jakób, Knapik Jan, Lindenmann Izrael, Lorber Abraham, Margulies Ozyasz, Parnas Hersch, Pohrilles Jakób, Ruth Józef, Spis Michał, Szwajkowski Henryk, Wagner Chune.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów, a stopień drugi otrzymali 4 uczniowie.

KLASA VII. Uczniów klasyfikowanych: 31.

Harband Isser, Brzozowski Stanisław, Czubaty Teodor, Gelbtuch Józef, Goldstein Izaak, Grossmann Szymon, Knapik Stanisław, Komower Leon, Korduba Włodzimierz, Kornstein Josel, Kwastel Izrael, Łyssy Łukasz, Majka Bazyli, Niwes Mendel, Paliwoda Eustachy, Patraszewski Dominik, Porębski Eugeniusz, Preisner Stanisław, Prinz Markus, Sanecki Juliusz, Słowik Zygmunt, Weitman Samuel, Wurzel Leon.

Do egzaminu popr. przeznaczono 4 ucz., stopień II. otrzymało 4 ucz.

XI. OGŁOSZENIE
dla rodziców i opiekunów.

Rok szkolny 1907/8 rozpocznie się dnia 3. września uroczystem nabożeństwem o godz. 8. rano.

Zgłoszenia do egzaminu wstępnego do kl. I. przyjmować się będzie dnia 30. i 31. sierpnia od godz. 9—12. rano i od 4—6. popołudniu.

Przy zgłoszeniu należy przedłożyć: a) metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że uczeń ukończy w roku słonecznym 1907 co najmniej 10, a nie przekroczy przed dniem 1. września tegoż roku 14 lat życia, b) świadectwo szkolne z ostatniego półrocza, jeżeli uczeń w roku poprzedzającym uczęszczał do szkoły publicznej.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I. jest następujący:

z religii: wiadomości, których nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych;

z języka polskiego: czytanie płynne i wyraziste, objaśnienie czytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiany imion i czasowników; znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbioru jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; wreszcie poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania rozwiniętego, z dyktatu wyjętego, pod względem części mowy, ich formy, tudzież części zdania;

z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmian rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmian słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiany najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych i poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku polskim.

z rachunków: pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia i znajomość ważniejszych miar metrycznych, z uwzględnieniem zagadnień, wziętych z zakresu życia codziennego.

Egzamin wstępny do kl. I. odbędzie się dnia 2. września o godz. 9-tej przedpołud. i o 3. popoł. Uczniowie, przyjęci na podstawie tego egzaminu, mogą zapisać się do kl. I. bezpośrednio po egzaminie, albo dnia następnego po nabożeństwie wstępnem.

Uczniowie, uznani przy egzaminie za nieuzdolnionych do klasy I., nie mogą w tym samym roku ani w tym, ani w innym zakładzie egzaminu powtórnie składać.

Egzamina wstępne do klas od II.—VII. odbędą się w pierwszej połowie września a **egzamina poprawcze** w dniach 29., 30. i 31. sierpnia.

Uczniowie gimnazyalni, ubiegający się o przyjęcie do II., III., IV. i V. klasy realnej mogą być uwolnieni od egzaminu wstępnego z religii, z języka polskiego, niemieckiego, historyi naturalnej i fizyki, jeżeli w świadectwie

gimnazyalnem za ostatnie półrocze, poprzedzające bezpośrednio odnośną klasę realną, oprócz ogólnego stopnia dobrego (t. j. celującego albo pierwszego) otrzymali z wymaganego dla tej klasy przedmiotu i odnośnego materyału nauki stopień przynajmniej „dostateczny“. Z reszty przedmiotów t. j. języka francuskiego, geografii, historyi powszechnej, matematyki, chemii i rysunków odbywa się egzamin z wszelką ścisłością.

Co do uczniów, którzy w gimnazyum tylko wskutek niedostatecznych cenzur z języków klasycznych otrzymali ogólny stopień drugi, zastrzegła sobie Rada Szkolna krajowa rozstrzyganie w poszczególnych wypadkach, czy można takiego ucznia przypuścic do egzaminu wstępnego do następnej klasy realnej, przyznając mu zresztą powyżej wskazane ulgi.

Prywatyści i eksterniści wyznania katolickiego obowiązani są w myśl reskryptu c. k. Min. W. i O. z 9. czerwca 1906 r. do przedkładania przed każdym egzaminem potwierdzenia, wydanego przez katolickiego duchownego, że pobierali naukę religii w zakresie przepisanym przez odnośne plany naukowe i odbywali praktyki religijne.

Wpisy uczniów do klas II. do VII. odbędą się dnia 1. i 2. września przedpołudniem od godz. 9.—12., tudzież dnia 2. września popołudniu od 4.—6.

Do zapisu mają uczniowie zgłaszać się w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedkładając w dwu egzemplarzach rodowód dokładnie wypełniony. Uczniowie tutejszego zakładu mają przy tej sposobności wykazać się ostatniem świadectwem szkolnem, obcy obowiązani są oprócz tego przedłożyć metrykę, tudzież potwierdzenie Dyrekcyi tej szkoły, z której przychodzą, że można ich przyjąć do innego zakładu, jakoteż poświadczenie uwolnienia od opłaty szkolnej, jeżeli to uwolnienie posiadają. Uczniowie, którzy studya przerwali, muszą wykazać się świadectwem moralności, a przy dłuższej przerwie w naukach poddać się także egzaminowi wstępnemu. Uczniowie wreszcie, którzy do szkół średnich nie uczęszczali, muszą przedłożyć także świadectwo przebytej ospy naturalnej lub ospy szczepionej i to nie dawniej jak w ostatnim roku.

Opłaty. Wszyscy uczniowie płacą corocznie 2 K na zbiory naukowe i 1 K na przybory do gier i zabaw, nowowstępujący nadto taksę wstępną w kwocie 4 K 20 h.

Opłata szkolna za półrocze wynosi 40 K. Termin jej uiszczenia jest 6 tygodni od początku półrocza; dla uczniów I. kl. jest ten termin w pierwszem półroczu oznaczony do końca listopada. Podanie o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w ostatnie świadectwo szkolne i dokładne świadectwo ubóstwa, mają wnieść uczniowie do Wys. c. k. Rady Szk. Kraj. na ręce Dyrekcyi do 20. września w I., a do 20. lutego w II. półr. W tym samym terminie w I. półr. mają wnieść podania o odroczenie terminu złożenia opłaty szkolnej do końca półrocza uczniowie kl. I., dołączając świadectwo ubóstwa.

Taksa za egzamin prywatny lub wstępny wynosi 24 K., taksa za egzamin nadzwyczajny obejmujący więcej niż dwa półrocza wynosi 36 Kor., w przeciwnym razie także tylko 24 K.

Mundury studenckie. Wszyscy uczniowie obowiązani są na mocy Najwyż. postanowienia z dnia 6. stycznia 1894 i rozporządzenia c. k. Rady Szkol. kraj. z 14. marca 1894 l. 2.900 do noszenia w szkole i poza szkołą prze-

pisanego i jednakowego ubrania. O szczegółowych w tym kierunku postanowieniach mogą rodzice i opiekunowie uczniów dowiedzieć się w Dyrekcyi szkolnej. Dowolności, jakich dopuszczają się częstokroć uczniowie pod względem munduru, są wykroczeniem przeciw karności szkolnej, które Rada Szkolna kraj. poleca surowo karać. Z tego powodu zwraca się uwagę rodziców, aby nie ulegali próżnym zachciankom synów i nie kupowali żadnych części munduru odmiennej barwy lub kroju, ani też rozmaitych uzupełniających dodatków, gdyż w przeciwnym razie narażą się na nieprzyjemności, a nawet na nieprzyjęcie ucznia lub wyddalenia go ze szkoły.

* * *

Dyrekcya uprasza wreszcie rodziców i opiekunów, by często dowiadywali się w szkole o prowadzeniu się i postępach uczniów. Grono nauczycielskie udziela z wszelką gotowością wyjaśnień każdej 1. i 3. niedzieli w miesiącu od g. 9. do 10. przedpoł. Od połowy jednak stycznia w I. półr., a od rozpoczęcia się egzaminów promocyjnych, t. j. od połowy czerwca w II. półr. nie udziela się żadnych dalszych wyjaśnień z powodu rozpoczynającej się klasyfikacyi.

Rodzicom zamiejscowym zaleca się **uważny wybór stancyi** i zasięganie w tym względzie rad i wskazówek w Dyrekcyi i u grona nauczycielskiego.

Osoby, zamierzające utrzymywać w swych domach uczniów tutejszego zakładu, obowiązani są zgłosić się w Dyrekcyi po odbiór regulaminu wydanego dla tych osób rozporządzeniem c. k. Rady S. K. z d. 31. maja 1898 l. 11.781.

MICHAŁ REMBACZ
c. k. dyrektor.

